

II 39. 836

Universitatea "Dunărea de Jos" din Galați
Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor

Domeniul de doctorat: Economie

Rezumatul tezei de doctorat

**SPECIALIZAREA ECONOMIEI ROMÂNEȘTI CA FACTOR
DE CREȘTERE A COMPETITIVITĂȚII PE PIAȚA
INTERNAȚIONALĂ**

Conducător științific:
Prof. univ. dr. Ancuța Daniela Șarpe

Doctorand:
Mihaela-Carmen Mistreanu (Muntean)

II 39. 836

ROMANIA
MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII, TINERETULUI ȘI SPORTULUI
UNIVERSITATEA DUNĂREA DE JOS DIN GALAȚI

Strada Domnească nr. 47, cod poștal 80008
Galați, România
e-mail: rectorat@ugal.ro

Tele: (+4) 0236 450109; 0236 450108; 0236 451104
Fax: (+4) 0236 451153
www.ugal.ro

CR 253/2.10.24

Către _____

Universitatea "Dunărea de Jos" din Galați vă face cunoscut că în data de _____, ora _____, în _____, va avea loc susținerea publică a tezei de doctorat intitulată: "SPECIALIZAREA ECONOMIEI ROMÂNEȘTI CA FACTOR DE CREȘTERE A COMPETITIVITĂȚII PE PIATA INTERNAȚIONALĂ", elaborată de domnul/doamna econ. MISTREANU MIHAELA-CARMEN(MUNTEAN), în vederea conferirii titlului științific de doctor în Domeniul de doctorat - Economie.

Comisia de doctorat are următoarea componență :

- Președinte:** Conf.univ.dr.econ. Costel NISTOR
Decan-Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor
Universitatea "Dunărea de Jos" din Galați
- Conducător de doctorat:** Prof.univ.dr.econ. Daniela-Ancuța SARPE
Prorector-Universitatea "Dunărea de Jos" din Galați
- Referent 1:** Prof.univ.dr.econ. Ion POPA
Academia de Studii Economice București
- Referent 2:** Prof.univ.dr.econ. Cosmin DOBRIN
Academia de Studii Economice București
- Referent 3:** Prof.univ.dr.econ. Dănuț-Tiberius EPURE
Universitatea "Ovidius" Constanța

Cu această ocazie vă transmitem rezumatul tezei de doctorat și vă invităm să participați la susținerea publică. În cazul în care doriți să faceți eventuale aprecieri sau observații asupra conținutului lucrării, vă rugăm să le transmiteți în scris pe adresa Universității, str. Domnească nr. 47, 800008 - Galați, Fax - 0236 / 461353.

RECTOR,
Prof.dr.ing. Violeta MÎNZU

Handwritten signature

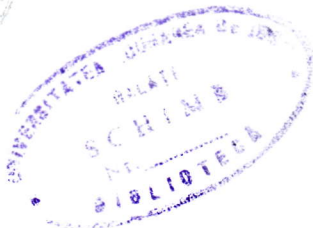

SECRETAR DOCTORAT,

Ing. Luiza AXINTE

Handwritten signature

266.588

CUPRINSUL
REZUMATULUI TEZEI DE DOCTORAT

Introducere

Cuprinsul tezei de doctorat

Prezentarea sintetică a capitolelor tezei de doctorat

Concluzii

Bibliografie selectivă

INTRODUCERE

Lucrarea de față se dorește a fi o radiografie a situației comerțului exterior al României din 1990 până în 2010, analizând perioada de trecere de la o economie centralizată la o economie de piață funcțională, trecând prin cele două perioade anterioare aderării la Uniunea Europeană: perioada de tranziție și perioada de preaderare.

Participarea la circuitul economic mondial trebuie să asigure folosirea schimburilor economice externe ca factor al creșterii economice, iar acest obiectiv este extrem de important pentru toate statele lumii, inclusiv pentru România. Pentru aceasta este însă nevoie de o politică comercială adecvată, iar pentru a putea opta în consecință, trebuie realizată o sinteză a evoluției înregistrate în domeniul comerțului exterior a celor mai reprezentative state pentru comerțul internațional.

Competitivitatea reprezintă o caracteristică esențială a economiei contemporane, fiind un fenomen complex, cu definiții și interpretări diferite, cu metode de măsurare variate.

România se situează, potrivit *IMD World Competitiveness Yearbook 2011*, realizat de International Institute for Management Development, Elveția, **pe locul 50** din 59 de economii analizate, obținând 57,497 de puncte din 100 posibile. Conform *WEF Global Competitiveness Report 2011-2012*, **România ocupă locul 77** din 142 de state, în topul mondial al competitivității globale, cu un scor de 4,1 puncte din 7.

Așa cum reiese din cele două rapoarte de evaluare a competitivității la nivel mondial, chiar dacă modalitățile de calcul și scara de măsurare sunt diferite, România are un nivel al competitivității scăzut, nivel datorat și specializării comerțului exterior în produse mai puțin competitive, intensive în muncă sau cu un nivel tehnologic mediu.

În raport cu implicațiile temei de doctorat au fost stabilite următoarele *obiective* ale tezei: evidențierea conceptelor fundamentale privind comerțul internațional și stabilirea relației de cauzalitate dintre comerțul internațional și creșterea economică; prezentarea evoluției teoriilor clasice și moderne ale comerțului internațional; stabilirea limitelor și valențelor teoriei avantajului competitiv din perspectiva integrării zonale și a globalizării; analiza opiniilor cu privire la conceptele de „avantaj competitiv” și „competitivitate”, prezente în literatura de specialitate; prezentarea conceptului „diamantul lui Porter”; analiza evoluției comerțului exterior al României în perioada pre și post-aderare la Uniunea Europeană; evidențierea mutațiilor intervenite în structura și repartiția comerțului exterior al României, după 1989 dar și ca membră a Uniunii Europene; prezentarea metodelor de măsurare a competitivității la nivel internațional și ierarhizarea economiilor după competitivitate; aplicarea metodelor de măsurare a

competitivității comerțului exterior al României, pentru a evidenția cele mai competitive produse participante la comerțul exterior în perioadă 1990-2010; prezentarea unor posibile alternative strategice pentru creșterea competitivității economiei românești pe piața internațională.

Pentru atingerea obiectivelor acestei lucrări sunt aplicate o serie de *tehnici și procedee de cercetare* pentru evidențierea fenomenului specializării internaționale, în general și a specializării economiei românești, în particular, folosind metode variate precum: ipoteza, comparația, analogia, analiza, sinteza, inducția, deducția, metoda logică, metoda istorică.

*

* *

Doresc să aduc mulțumiri doamnei **profesor univ. dr. Ancuța Daniela Șarpe** – coordonatorul științific al tezei de doctorat, care a avut încredere în mine și care prin competența și profunzimea gândirii constructive m-a călăuzit în demersul cercetării mele, fiindu-mi un exemplu atât profesional cât și în viață.

De asemenea, recunoștința mea se îndreaptă către **domnul conferențiar univ. dr. Costel Nistor**, decanul Facultății de Economie și Administrarea Afacerilor, pentru sprijinul, sugestiile și susținerea morală pe care mi le-a acordat pe toată perioada cercetării doctorale.

Recunoștința și gratitudinea mea se îndreaptă către foștii profesori, între care un loc special îl ocupă **doamna conferențiar univ. dr. Emilia Tănăsescu și domnul profesor univ. dr. Emil Gavrilă** care, prin dăruirea exemplară și elocință au pus bazele formării mele profesionale, mi-au sădit dorința de cunoaștere și m-au încurajat să descopăr tainele științei economice, insuflându-mi devotamentul pentru învățământul superior.

Colegilor din Departamentul Economie a Facultății de Economie și Administrarea Afacerilor din cadrul Universității „Dunărea de Jos” din Galați, țin să le mulțumesc pentru sprijinul, încurajările, observațiile și aprecierile acordate pe parcursul întocmirii tezei de doctorat.

În final, vreau să mulțumesc din suflet **părinților mei**, pentru educația și grija acordată în devenirea mea ca om, pentru răbdarea, înțelegerea și sprijinul pe care l-am simțit în tot acest timp din partea lor, **soțului meu** care mi-a fost un real sprijin, m-a înțeles și a trăit cu aceeași intensitate ca și mine pe tot parcursul cercetării doctorale și **copiilor mei** care mi-au înțeles lipsa de timp pentru ei și ~~căreia~~ le dedic toată activitatea mea!

CUPRINSUL

TEZEI DE DOCTORAT

Lista graficelor și schemelor, în ordinea apariției lor în text

Lista tabelelor, în ordinea apariției lor în text

Lista anexelor

PARTEA I - TEORII PRIVIND SPECIALIZAREA COMERȚULUI INTERNAȚIONAL

Capitolul 1. Abordări teoretice ale comerțului internațional

- 1.1. Concepte fundamentale privind comerțul internațional
- 1.2. Concepte și tipologii ale politicii comerciale
- 1.3. Corelația comerț internațional - creștere economică; efectele creșterii economice asupra comerțului exterior
- 1.4. Rolul comerțului exterior în susținerea creșterii economice

Capitolul 2. Teorii clasice și moderne ale comerțului internațional

- 2.1. Teoria mercantilistă
- 2.2. Teorii clasice privind comerțului internațional
 - 2.2.1. Teoria avantajului absolut
 - 2.2.2. Teoria avantajelor comparative
- 2.3. Teorii neoclasice privind comerțului internațional
 - 2.3.1. Modelul Heckscher – Ohlin
 - 2.3.2. Extinderea modelului Heckscher – Ohlin. Modelul Heckscher – Ohlin – Samuelson
 - 2.3.3. Modelul comerțului internațional al lui Mihail Manoilescu
- 2.4. Teorii contemporane ale comerțului internațional
 - 2.4.1. Abordarea neofactorială
 - 2.4.2. Abordarea neotehnologică
 - 2.4.3. Abordări privind comerțul internațional bazate pe similarități
 - 2.4.4. Abordări privind comerțul internațional bazate pe diferențe

Capitolul 3. Teoria avantajului competitiv – valențe și limite ale acestei teorii din perspectiva integrării zonale și a globalizării

- 3.1. Teoria avantajului competitiv al națiunilor: „Diamantului” lui Porter
 - 3.1.1. Prezentarea teoriei „Diamantului” lui Porter
 - 3.1.2. Avantajul competitiv versus avantajul comparativ
 - 3.1.3. Observații critice referitoare la modelul „Diamantului” lui Porter
- 3.2. Avantajul competitiv al națiunilor și implicațiile acestuia asupra dezvoltării economice

3.2.1. Legătura dintre investițiile străine directe atrase și avantajul competitiv al națiunilor

3.2.2. Aspecte relevante ale studiilor empirice elaborate pe baza avantajului competitiv al națiunilor

Concluzii parțiale

PARTEA a II-a - STADIUL ACTUAL AL SCHIMBURILOR COMERCIALE ALE ROMÂNIEI

Capitolul 4. Comerțul exterior al României înainte de 1990

4.1. Importanța comerțului internațional ca ramură a economiei naționale

4.2. Comerțul exterior al României înainte de 1990

4.3. Relațiile comerciale ale României cu țările CAER

4.4. Degradarea calitativă a comerțului exterior al României în anii '80

Capitolul 5. Evoluția schimburilor comerciale ale României în perioada de preaderare la Uniunea Europeană (1990-2006)

5.1. Evoluția situației economice în anii de tranziție

5.2. Analiza modificărilor structurale produse în comerțul internațional al României, după anul 1990

5.3. Mutații în structura și repartitia geografică a comerțului exterior românesc după 1989

5.3.1. Evoluția volumului valoric al comerțului exterior și a soldului balanței comerciale în perioada 1990-2006

5.3.2. Evoluția structurii fizice a exportului și importului României în perioada 1990-2006

5.3.3. Mutații în orientarea geografică a comerțului exterior al României

5.3.4. Principalele țări partenere ale României la export și import

Capitolul 6. Analiza comerțului exterior al României după aderarea la Uniunea Europeană

6.1. Evoluția relațiilor dintre România și Uniunea Europeană

6.2. Avantajele și dezavantajele procesului de integrare în Uniunea Europeană

6.3. Analiza schimburilor comerciale ale României ca stat membru a Uniunii Europene

6.3.1. Evoluția volumului valoric al comerțului exterior și a soldului balanței comerciale în perioada 2007-2010

6.3.2. Evoluția structurii fizice a exportului și importului României în perioada 2007-2010

6.3.3. Orientarea geografică a schimburilor comerciale ale României în perioada 2007-2010

6.3.4. Principalii parteneri comerciali ai României la export și la import în perioada 2007-2010

Concluzii parțiale

PARTEA a III-a - ANALIZA SPECIALIZĂRII ROMÂNIEI ÎN COMERȚUL INTERNAȚIONAL

Capitolul 7. Indicatori de măsurare a competitivității comerțului exterior

7.1. Modele de evaluare a competitivității internaționale

7.1.1. Modelul IMD (Institute for Management Development)

7.1.2. Modelul WEF (World Economic Forum)

7.2. Indicatori statistici de măsurare a competitivității comerțului exterior

7.2.1. Indicatori ai deschiderii internaționale a economiei

7.2.2. Indicatori ai dinamicii schimburilor cu străinătatea

7.2.3. Indicatori ai orientării geografice a schimburilor economice externe

7.2.4. Indicatori ai raportului de schimb

Capitolul 8. Analiza competitivității comerțului exterior al României

8.1. Deschiderea internațională a economiei României

8.2. Dinamica schimburilor comerciale ale României cu străinătatea

8.3. Raportul de schimb și gradul de acoperire al comerțului exterior românesc

8.4. Gradul de concentrare a schimburilor comerciale românești

8.5. Specializarea comerțului exterior românesc

Capitolul 9. Specializarea economiei României ca țară membră a Uniunii Europene

9.1. Locul României în ierarhia competitivității internaționale

9.2. Specializarea comerțului românesc pe secțiuni și principalele capitole conform Nomenclatorului Combinat

9.3. Analiza specializării tehnologice a comerțului exterior al României

9.4. Specializarea pe grupe de produse clasificate după intensitatea factorilor de producție

9.5. Alternative strategice pentru creșterea competitivității economiei românești pe piața internațională

Concluzii parțiale

CONCLUZII FINALE

Bibliografie

Anexe

PREZENTAREA SINTETICĂ A CAPITOLELOR TEZEI DE DOCTORAT

Teza doctorat își propune să abordeze specializarea economiei românești ca factor de creștere a competitivității pe piața internațională, fiind structurată în 3 părți: *Teorii privind specializarea comerțului internațional*, *Stadiul actual al schimburilor comerciale ale României* și *Analiza specializării României în comerțul internațional*, fiecare parte din lucrare încheindu-se cu o serie de concluzii parțiale. În finalul tezei de doctorat sunt prezentate concluziile finale ale lucrării.

PARTEA I TEORII PRIVIND SPECIALIZAREA COMERȚULUI INTERNAȚIONAL

Capitolul 1. Abordări teoretice ale comerțului internațional

Apariția comerțului internațional se datorează necesității, inițial a negustorilor, diverșilor comercianți și ulterior a statelor lumii, de a găsi o soluție optimă inecuației economice fundamentale: **resurse limitate < nevoi nelimitate**. De-a lungul timpului comerțul, indiferent de forma sa de manifestare, a reprezentat întotdeauna o variantă de câștig superioară (implicând și un risc mai ridicat) în comparație cu cea obținută din activitățile productive realizate pe plan intern.

Comerțul se concretizează într-un ansamblu de reguli care exprimă, într-o manieră juridico-economică, circulația bunurilor de la producător la consumator. Termenul de comerț are un conținut complex și constă în activitatea de cumpărare de materii prime sau produse pentru a le vinde în același stadiu fizic și în condiții convenabile cumpărătorilor. Ca atare, comerțul poate fi considerat ca fiind acea activitate care constă în cumpărarea de bunuri, servicii sau valori, pentru a le revinde, pentru a le închiria sau pentru a ceda folosința sau avantajele lor în scopul obținerii unui preț. Astfel, comerțul se situează la mijlocul ciclului economic, între producție și consum.

Modelele de comerț clasice și neoclasice au la bază presupunerea că posibilitățile de producție ale unei anumite țări reprezintă un element constant. Cu toate acestea, modificări în frontierele posibilităților de producție din diferite țări au loc în permanență, de multe ori sub influența politicilor economice specifice. Creșterea potențialului productiv este reflectată de deplasarea spre exterior a frontierei posibilităților de producție, lucru care permite unei anumite țări să atingă un nivel mai ridicat al venitului real și al bunăstării potențiale.

Comportamentul autarhic în politica comercială externă a statelor este o componentă a acelei politici economice care își propune dezvoltarea prin izolare de economiile altor țări, creând o economie națională închisă, specifică, de obicei, situațiilor în care statul se află în război, iar frontierele sunt închise. Politica

comercială externă autarhică restrânge drastic procesul de adâncire a diviziunii internaționale a muncii, conduce la penuria produselor, din lipsă de concurență, la creșterea prețurilor pe piața internă, înrăutățind situația materială a majorității populației. Totodată, politica comercială externă autarhică frânează dezvoltarea relațiilor economice dintre state și a colaborării economice internaționale.

Istoria postbelică a comerțului internațional a demonstrat, însă, faptul că nici o strategie națională viabilă de dezvoltare economică nu poate fi concepută făcând abstracție de participarea la circuitul economic mondial. Nivelul ridicat de complexitate a economiilor contemporane, caracterizate printr-un înalt grad de diversificare și specializare a activităților precum și prin ritmuri accelerate de promovare a progresului tehnic, a determinat o accentuare fără precedent a schimburilor economice cu exteriorul.

Importanța comerțului exterior pentru stimularea procesului de modernizare a economiei României în ansamblul său este reflectată de efectele concurenței externe, care determină o preocupare continuă în vederea îmbunătățirii creativității și inventivității, a creșterii calității pentru atingerea standardelor internaționale și nu în ultimul rând înnoirea din ce în ce mai rapidă a nomenclatorului de export. Activitatea din sfera comerțului exterior deține, deci, un rol esențial în cadrul economiei naționale prin influența deosebit de puternică pe care o exercită asupra dezvoltării sectoarelor producției și serviciilor cât și asupra eficienței economice în ansamblu.

Capitolul 2. Teorii clasice și moderne ale comerțului internațional

Amploarea și implicațiile comerțului internațional asupra celorlalte domenii ale vieții sociale au crescut considerabil în ultimele cinci secole, iar în prezent, volumul lui s-a amplificat în mod accelerat. De asemenea, adâncirea și diversificarea interdependențelor economice între țările lumii, mai ales după cel de-al doilea război mondial, au readus problema relațiilor economice internaționale în prim-plan, atât pentru specialiști cât și pentru întreaga populație a globului.

În literatura privind teoriile comerțului internațional se disting două mari curente de gândire economică.

Primul curent de gândire se identifică cu interesele țărilor dezvoltate și consideră relațiile economice internaționale ca pe un produs al orientărilor economiilor naționale spre anumite activități, fiecare economie structurându-se în funcție de costurile comparative de producție și a avantajelor relative aferente.

Cel de-al doilea curent de gândire s-a format ca o reacție împotriva doctrinei liberului schimb, reacție tipică „periferiei” (în contrapunct cu celălalt curent de gândire care avea în prim plan „centrul”) și privește relațiile economice internaționale ca pe un rezultat al dezvoltării complexe a fiecărei economii naționale. Potrivit acestui curent de gândire pe primul plan se situează economia națională și interesele ei de dezvoltare, iar politica externă preconizată este cea protecționistă.

Primele teorii cu privire la comerțul internațional s-au dezvoltat o dată cu apariția marilor state naționale în Europa în secolul al XVI-lea. Evident că aceste teorii s-au centrat pe analiza situației specifice a unor țări în examinarea fundamentelor exporturilor și importurilor.

Mercantilismul reprezintă primul curent important de gândire economică și o formă de politică economică, care a dominat Europa între secolele al XV-lea și al XVIII-lea. Mercanțiștii considerau că forma ideală a bogăției sociale a unei națiuni este cel mai bine reflectată de cantitatea de bani concretizați în metale prețioase (aur și argint) pe care aceasta o posedă, și nu de capacitatea ei productivă. Potrivit acestei concepții, câștigă doar exportatorii care în schimbul mărfurilor vândute, primesc aur, în timp ce importatorii, plătind, pierd.

Liberalismul clasic a fost curentul de gândire economică caracteristic pentru sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea. Acesta a fost axat pe ideea că „laissez-faire”-ul generează o stare „perfectă” a economiei în care acțiunea fiecăruia în vederea realizării binelui individual conduce la deplasarea întregii societăți în direcția dorită. O consecință directă a liberalismului clasic asupra schimburilor internaționale este faptul că acestea se vor derula pe coordonatele libertății de acțiune, fiind totodată în concordanță cu interesele participanților la schimb din fiecare țară.

Teoria costurilor comparative de producție și a avantajelor relative reciproce are la bază principiile alocării raționale a resurselor și câștigul ce putea fi obținut. **David Ricardo** care a demonstrat că o țară se va specializa în producerea acelor bunuri pe care le poate fabrica mai eficient și va cumpăra din altă țară acele bunuri pe care le realizează mai puțin eficient, chiar dacă ea ar putea produce aceste bunuri mai eficient decât țara terță.

În cadrul teoriei neoclaseice a comerțului internațional problema avantajului comparativ se deplasează din sfera costurilor de oportunitate spre cea a prețurilor, datorită în special variabilității celor dintâi în funcție de cantitatea produsă dintr-un anumit bun.

În perioada interbelică, dintre teoriile liberale neoclaseice ale comerțului internațional se remarcă **modelul Heckscher-Ohlin** care se referă la faptul că fiecare națiune va exporta bunul care utilizează intensiv factorul de producție relativ abundent și mai ieftin și va importa bunul care este relativ mai rar și mai scump. Ulterior, Paul Samuelson a adus contribuții notabile în fundamentarea științifică a modelului, fapt care a determinat că modelul să fie definit drept **Heckscher-Ohlin-Samuelson (H-O-S)**. Modelul H-O-S face parte din teoria "pură" a comerțului internațional. El a rezultat din două preocupări majore ale specialiștilor neoclaseici din perioada interbelică și anume: pe de o parte, îmbogățirea problematicii comerțului internațional cu tema înzeestrării naturale a țărilor cu factori de producție și optimizarea alocării lor în funcție de opțiunea cea mai rațională din mai multe utilizări alternative posibile și deci problema amplasării raționale optime sau a localizării diferitelor activități economice, iar pe de altă

parte, ruperea definitivă a teoriei costurilor active de producție, de teoria valorii bazată pe muncă, așa cum erau ele prezentate de către David Ricardo, și așezarea teoriei contemporane despre comerțul internațional pe alte baze metodologice, ideologice și teoretice decât ale teoriei liberale tradiționale.

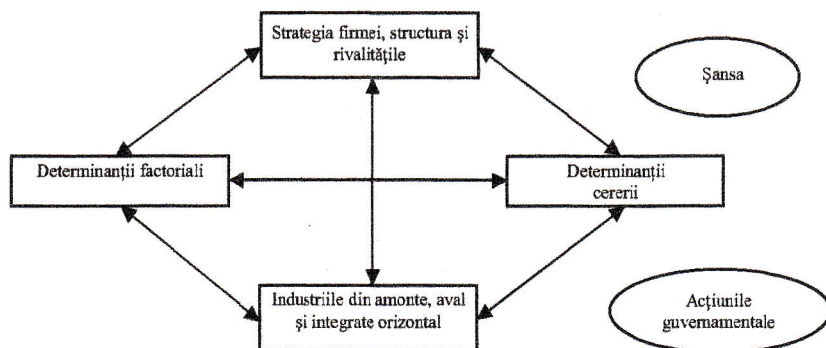
Abordarea neo-factorială rămâne în logica modelului H-O-S, dar ia în considerare mai mulți factori de producție, legați în principal de existența capitalului uman, respectiv a muncii calificate, aflată, în fiecare țară, în proporții diferite. Această nouă abordare permite luarea în considerare a educației drept factor primordial în industrializarea unei țări și în evoluția avantajelor comparative.

Realitatea demonstrează că **similitudinile între economiile naționale** nu numai că nu reprezintă un obstacol în calea comerțului internațional, ba chiar îl stimulează. Cea mai cunoscută explicație îi aparține lui S. B. Linder: cu cât țările sunt mai asemănătoare, respectiv, cu cât sunt mai dezvoltate din punct de vedere economic în mod asemănător, cu atât gama produselor pentru export va fi identică sau inclusă în gama produselor pentru import. Prin urmare, schimburile se fac între țări asemănătoare ca nivel de dezvoltare economică, cu produse comparabile sau asemănătoare.

Capitolul 3. Teoria avantajului competitiv – valențe și limite ale acestei teorii din perspectiva integrării zonale și a globalizării

Porter propune identificarea și întărirea continuă a unui sistem de condiții care determină avantajele competitive ale unei țări. Așa numitul "**diamant al lui Porter**" cuprinde următoarele elemente: 1) determinanții factoriali; 2) determinanții cererii; 3) industriile din amonte, din aval și integrate orizontal; 4) strategia și structura firmelor, precum și concurența dintre acestea.

Elementele fundamentale ale diamantului sunt influențate decisiv uneori de: 5) climatul internațional (șansa); 6) acțiunea guvernamentală.

Sursa: după Michael Porter – *The Competitive Advantage of Nations*, The Free Press, New York, 1990, p. 127

Figura 3.1. Determinanții avantajelor competitive naționale

Partea I se încheie cu o serie de **Concluzii parțiale** ce rezultă din abordările teoretice ale comerțului internațional prezentate în cele trei capitole menționate.

Concluzia esențială care se desprinde din prezentarea acestor abordări de ordin teoretic, cu privire la comerțul internațional ar fi aceea că, acestea încearcă să pună în evidență o serie de elemente specifice climatului în care se derulează schimburile comerciale actuale, precum și faptul că orice strategie de dezvoltare economică a unei țări, trebuie să-și orienteze atenția ceva mai puțin asupra clasicele avantaje comparative și mai mult asupra celor competitive.

În mod cert caracteristicile economiei mondiale actuale sunt semnificativ diferite de cele existente în urmă cu câteva secole, iar dinamica modificărilor apărute este extrem de crescută. A crescut spre exemplu în mod spectaculos rolul și locul companiilor transnaționale, multe dintre acestea devenind prin dimensiune și forță de persuasiune mai importante decât statele. În acest context se înscriu și criticile aduse Organizației Mondiale a Comerțului, forul suprem în materie de comerț internațional, care are la bază o structură legislativă croită pe responsabilități care revin statelor, dar nu reglementează în nici un fel problema transnaționalelor, prin intermediul cărora se derulează mare parte din comerțul mondial.

Noile teorii folosesc un instrumentar de analiză în mare parte diferit de cel utilizat de teoriile tradiționale, și în mod evident mult mai divers. Au apărut de asemenea, în cadrul analizelor, o multitudine de factori care altădată erau neglijați sau se considera nerelevantă influența lor (ex. costurile de transport).

Dezvoltarea tehnologiilor a contribuit în mod evident la o redefinire inclusiv conceptuală, a comerțului internațional. Putem afirma astăzi că dezvoltarea tehnologică este imperios necesară pentru dezvoltarea unei națiuni. Interesant este și faptul că o serie de țări, extrem de dinamice au reușit să dezvolte tehnologii revoluționare prin intermediul cărora să recupereze decalajul care le separa de țările mai dezvoltate într-o perioadă record.

Referitor la analiza făcută de Porter, în cadrul avantajului competitiv al națiunilor, putem aprecia, că în pofida criticilor menționate în extenso în subcapitolele anterioare, această se constituie într-o piatră de hotar pentru elaborarea unor noi teorii referitoare la comerțul internațional. Deși multe păreri au susținut că prin această teorie Porter nu face decât să promoveze interesele americane (și a altor lideri mondiali), în detrimentul celorlalți parteneri comerciali, nu putem decât să recunoaștem meritul deosebit pe care îl are în încercarea de a explica fenomenele existente la nivel empiric, într-o formă teoretică elevată și relevantă pentru mediul economic și chiar academic. Atât timp cât aserțiunile sale s-au constituit în idei valorificatoare pentru firme sau națiuni, vreme de peste un deceniu, orice critică ce i s-ar aduce, nu ar face decât să demonstreze importanța spuselor sale.

Prima a fost aceea între competitivitatea construită ca productivitate și competitivitatea analizată ca și cotă de piață deținută de subsectoarele unor industrii. Porter începe prin a opta pentru prima interpretare, dar apoi revine și oscilează pe rând între cele două, emițând aserțiuni bazate pe una dintre opțiuni

(prosperitatea depinde de competitivitate – în sensul productivității) în timp ce investighează cealaltă opțiune (competitivitatea – ca și cota de piață – depinde de puterea diamantului). Pentru că prosperitatea unei națiuni nu depinde de cota de piață deținută de subsectoarele unor industrii, investigația pe baza cotei de piață nu poate fi edificatoare pentru baza prosperității.

A doua omisiune a fost remarcată între națiunea privită ca fiind totalitatea oamenilor dintr-o anumită zonă și națiunea privită ca totalitatea firmelor pentru care acea zonă reprezintă spațiul (țara) de origine. În timp ce atenția principală a lui Porter este concentrată pe explicarea prosperității unei națiuni în concordanță cu primul aspect, analiza este condusă în corelație cu cea de a doua variantă și ca urmare concluzia rezultată nu poate fi în mod corect plasată în raport de una dintre cele două opțiuni.

O a treia confuzie reiese din interpretarea “avantajului competitiv” ca fiind echivalent cu “avantajul comparativ”, în timp ce primul își propune să explice modul în care firmele dintr-o anumită industrie se concurează reciproc, cel de-al doilea concept este orientat către modul de localizare a unor industrii.

Efectul cumulat al acestor confuzii creează un decalaj între ceea ce s-a dorit a fi cercetat și explicat și ceea ce a fost de fapt examinat. Explicarea prosperității unei populații aparținând anumitor zone, necesită o explicare a productivității activităților care au loc în acea zonă și mai precis care anume venituri cresc din activitățile derulate local.

Mulți specialiști consideră că avantajul competitiv al națiunilor eșuează în fața analizelor riguroase care pot fi făcute asupra mai multor componente ale cercetării. În primul rând nu conține un set de ipoteze apriori care să fie verificate pe baza unor date adecvate. Acest lucru poate fi acceptat dacă o metodologie inductivă clară ar fi fost aplicată. Factori care au fost considerați drept susținători ai avantajului competitiv în unele cazuri, apar într-o postură total opusă în alte cazuri, fără a fi arătate motivele pentru care există astfel de relații.

PARTEA A II-A STADIUL ACTUAL AL SCHIMBURILOR COMERCIALE ALE ROMÂNIEI

Capitolul 4. Comerțul exterior al României înainte de 1990

Analizând evoluția macroeconomică a perioadei 1950-1989 se observă că dinamica înaltă a schimburilor externe ale României pe întreaga perioadă a planificării centralizate s-a concretizat într-un ritm de creștere a volumului comerțului exterior superior tuturor celorlalți indicatori ai economiei naționale, excepție făcând producția industrială.

Dinamica comerțului exterior românesc în perioada 1970-1989 a devansat ușor chiar și creșterea producției industriale. Comerțul exterior și mai ales exportul s-a transformat astfel într-un element propulsor al creșterii economice înregistrate în perioada postbelică a economiei centralizate.

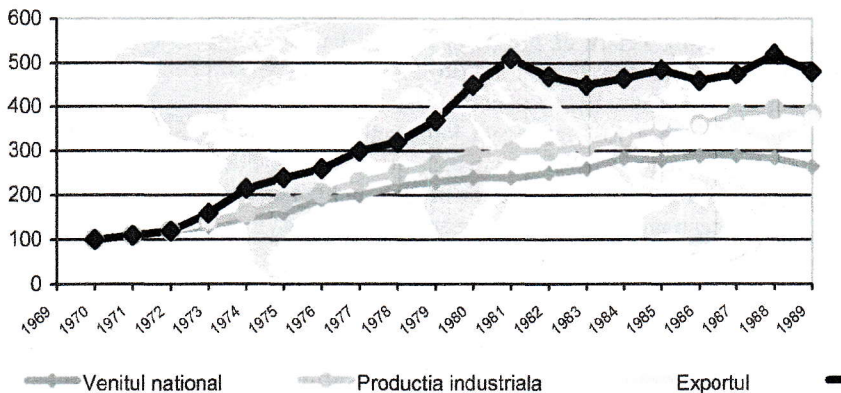
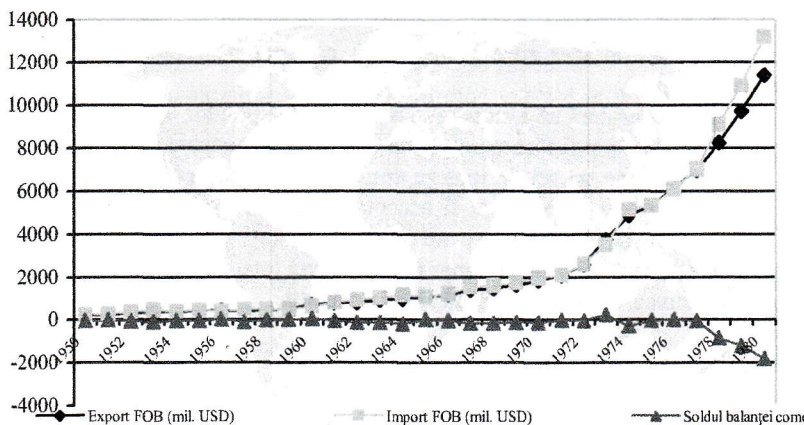

Figura 4.1. Evoluția principalilor indicatori ai dezvoltării economiei românești în perioada 1970-1989 (1970=100)

Sursa: date prelucrate în tabelul 4.2. pe baza Anuarului Statistic ale României 1985

Figura 4.2. Dinamica volumului valoric al comerțului exterior al României, în perioada 1950-1980

Perioada 1975-1980 a fost perioada de maximă deschidere spre țările occidentale, rezultat al faptului că între timp, România devenise membră la GATT (în prezent OMC), FMI și Banca Mondială, încheiase numeroase acorduri comerciale și de cooperare economică și tehnico-științifică pe termen lung cu țările vestice și îndeosebi cu cele în curs de dezvoltare.

Între 1980-1989 a avut loc, treptat, o inversare de orientare geografică a comerțului exterior al României. Astfel, asistăm la o creștere mai rapidă a ponderii în relațiile cu țările socialiste care, în ultimii ani ai perioadei menționate depășea 60%, concomitent cu reducerea deosebit de accelerată a ponderii comerțului exterior în relația cu țările nesocialiste, care a ajuns să se situeze între 35,8-38,1%.

Analizând evoluția schimburilor comerciale internaționale ale României în perioada 1950-1989 se observă că produsele manufacturate au crescut de la 7,2% în anul 1950 la 56% în anul 1989, în timp ce produsele de bază au scăzut de la 92,8% în anul 1950 la 43,1% în anul 1989. Produsele manufacturate cuprind: industria constructoare de mașini, industria chimică și mărfurile industriale de larg consum, iar în cadrul produselor de bază se includ materiile prime, materialele de construcții, combustibilii și mărfurile alimentare.

Pe măsura accelerării dezvoltării industriale a României, un număr în creștere de produse industriale încep să fie fabricate într-o arie geografică din ce în ce mai extinsă la nivelul țării, fapt reflectat în structura exporturilor de mărfuri industriale românești.

Diferența dintre valorile exporturilor și ale importurilor în perioada 1950-1989 a dus la un sold deficitar al balanței comerciale, care cumulat cu creșterea datoriei externe a României a determinat limitarea importurilor și a dus la extrem exporturile către piețele externe, astfel încât la sfârșitul anului 1989, balanța comercială a înregistrat un excedent de 19,120 miliarde USD.

În consecință, ansamblul de probleme cu care s-a confruntat România în perioada socialistă au condus printre altele la o deteriorare a competitivității produselor autohtone pe piața mondială și au determinat în cele din urmă o desprindere și izolare aproape completă a economiei românești de contextul internațional, o accentuare a decalajelor chiar și față de țările vecine cu potențial economic asemănător în special în a doua jumătate a anilor '80.

Capitolul 5. Evoluția schimburilor comerciale ale României în perioada de preaderare la Uniunea Europeană (1990-2006)

Exporturile României au fost destul de scăzute la începutul perioadei de tranziție, înregistrând în anul 1990, numai aproximativ 5727 mil. EURO.

Cea mai mare rată de creștere economică s-a înregistrat în anul 2004, analiștii punând însă această creștere pe seama consumului intern, ceea ce este parțial adevărat, ca urmare a faptului că datele noastre relative la comerțul exterior au reflectat un nivel mare al deficitului balanței comerciale, aceasta însemnând că, în principal, consumul bunurilor din import au contribuit la creșterea economică a țării.

Exportul s-a prăbușit după 1989, înregistrând o scădere permanentă până în anul 1993, când reprezenta doar circa 40% din nivelul atins în 1989; o anumită redresare s-a înregistrat în anii următori fără să se atingă nivelul din 1989.

Importul, exceptând anul 1990, a înregistrat de asemenea, o puternică reducere în anii 1991-1993, pentru ca în perioada anilor următori să înregistreze creșteri semnificative, depășind substanțial nivelul anului 1989.

Soldul balanței comerciale, pe întreaga perioadă analizată a fost deficitar. Dacă în 1994 deficitul comercial FOB/CIF era doar de 958 milioane dolari, cu 68,13% mai mic decât în 1990, când s-a cifrat la 3.006 milioane USD, în 1995 acesta a crescut din nou, ajungând la nivelul de 2.368 milioane USD, cu 147,18% mai mare decât nivelul înregistrat în anul precedent. Anul 1994 reprezintă, de altfel, anul cu cel mai mic deficit comercial din întreaga perioadă analizată.

România și-a readaptat comerțul său exterior după anul 1989, în funcție de conjunctura existentă pe piețele internaționale, dar, deși s-a reorientat din punct de vedere geografic, se observă că schimburile comerciale externe ale țării noastre sunt departe de a înregistra eficiența dorită (dacă ne referim doar la soldul balanței comerciale), nivelul exporturilor situându-se în aproape toate cazurile sub cel al importurilor. Acest lucru se datorează, în primul rând, faptului că reorientarea geografică nu a fost însoțită de schimbări de anvergură în structura bunurilor exportate și nici de o creștere a competitivității acestora. În plus, România s-a axat cu preponderență pe piețele cu care avea încheiate acorduri de liber schimb, chiar dacă – așa cum am văzut în cazul Africii și Orientului Mijlociu – exista potențial mai mare pentru exporturile noastre pe alte destinații, mai eficiente.

Analiza în detaliu a mutațiilor intervenite în ceea ce privește primii 10 parteneri la exportul României, în perioada anilor 1996-2006, relevă faptul că asistăm la o schimbare de lider în exportul românesc, pe locul întâi trecând Italia, urmată de Germania, care, în perioada 1996-2000, a deținut locul fruntaș. Semnificativ este și faptul că se observă o evidentă devansare a Germaniei de către Italia, ca pondere, în totalul exportului românesc; în anii 1996 și 2001, Italia ajunge să dețină 16,5% și 24,9%, în timp ce Germania numai 18,4% și 15,6%. Totuși, în 2006, ponderea deținută de Italia a scăzut la 17,9%, în timp ce ponderea deținută de Germania a crescut la 15,7%, în 2006.

În ceea ce privește schimbările înregistrate în poziția primelor 10 țări în importul României, în perioada anilor 1990-2006, ca și la exportul României, la importuri observăm o inversare în ceea ce privește deținerea locurilor 1 și 2 de către Germania și Italia. Astfel, începând cu anul 2000, Italia trece pe primul loc, iar ponderea acestei țări în totalul importului României se apropie de 20% în anul 2000, concomitent cu realizarea unui decalaj crescând între ponderea ei și cea a Germaniei.

Capitolul 6. Analiza comerțului exterior al României după aderarea la Uniunea Europeană

România a fost prima țară din blocul comunist care a stabilit, în martie 1990, relații oficiale cu Comunitatea Europeană.

Din punct de vedere economic când o mică regiune se integrează într-o regiune mai mare, ambele regiuni câștigă, însă cea mai mică câștigă mult mai mult.

Uniunea Europeană a găsit în Est piețe noi de desfacere, atât pentru reconstrucția industriei cât și pe termen lung în vederea întăririi competitivității industriale și tehnologice prin accesul la o piață internă foarte mare.

Evoluția schimburilor externe ale României după 2006, ca urmare a procesului de integrare în Uniunea Europeană a fost net în favoarea economiei, întrucât piața intra-europeană a reprezentat principala zonă de desfacere a produselor în încercarea de a obține avantaje comparative și competitive din comerțul exterior

Se poate observa că deși România a început să exporte mai puține produse primare și din ce în ce mai multe produse finite și semifabricate, ponderea produselor primare este încă suficient de importantă pentru ca România să nu încaseze suficient din exporturi pentru a-și acoperi importurile, deficitul balanței comerciale crescând de la an la an.

O trăsătură definitorie a comerțului exterior al României în perioada 2007-2010 o reprezintă orientarea geografică cu precădere a exportului și importului național către megapietele externe de integrare euroatlantică. Trebuie remarcat faptul că, la export, ponderea Uniunii Europene și a SUA în totalul vânzărilor românești în străinătate depășește 70%, iar la import peste 60%.

Analiza în detaliu a mutațiilor intervenite în ceea ce privește primii 10 parteneri la exportul României, în perioada 2007-2010, după aderarea la Uniunea Europeană, relevă faptul că asistăm la o schimbare de lider în exportul românesc în anul 2008, pe locul întâi trecând Germania, urmată de, Italia care, în anul 2007, a deținut primul loc între principalii parteneri de export ai României. Semnificativ este și faptul că Germania, ca pondere, în totalul exportului românesc deține o pondere cuprinsă între 18,7% în anul 2009 și 18,1% în anul 2010. Italia deține locul doi în totalul exportului începând cu anul 2008, cu ponderi cuprinse între 15,5% în anul 2008 și 13,8% în 2010.

De altfel, se observă și din orientarea geografică a exportului că principala destinație o reprezintă statele membre ale Uniunii Europene, care în anul 2008 dețin 70,5% din valoarea totală a exporturilor, în anul 2009 ponderea fiind de 74,3%, iar în anul 2010 coborând la 72,2% din valoarea totală a exporturilor.

În ceea ce privește poziția primelor 10 țări în importul României, în perioada anilor 2007-2010, se observă că Germania ocupă locul 1 pe întreaga perioadă ca și Italia locul 2 și Ungaria locul 3. Ponderea produselor importate din Germania în totalul importurilor CIF a avut o evoluție după cum urmează: în anul 2007 o pondere de 17,2% , 16,4% în anul 2008, 17,3% în anul 2009 și 16,7% în anul 2010.

De remarcat este faptul că țări din ierarhia primelor 10 țări partenere la export ale României, respectiv Marea Britanie, Spania și Bulgaria nu se regăsesc printre primii 10 importatori pentru România și că există țări care au pierdut pozițiile anterioare cum sunt SUA, care se situa în 2006 pe locul 9 și Grecia pe locul 12 în anul 2006.

La importul României, ca și la export, printre primele 10 țări partenere se află 7 țări membre ale Uniunii Europene, care și-au majorat ponderea în totalul importului țării noastre de la 42,3%, în anul 1996, la 46,4%, în 2000.

În perioada 2007-2010 se manifestă o ușoară tendință de contracție a importului României prin majorarea ponderii primelor 10 țări partenere, de la 69,8% în 2007 la 69,2%, în 2008, 68,4% în anul următor 2009 și respectiv la 67,7% în anul 2010, lărgind dispersia bunurilor importate de România în cât mai multe țări ale lumii.

PARTEA A III-A ANALIZA SPECIALIZĂRII ROMÂNIEI ÎN COMERȚUL INTERNAȚIONAL

Capitolul 7. Indicatori de măsurare a competitivității comerțului exterior

Măsurarea competitivității economice a țărilor și ierarhizarea lor în funcție de nivelul și dinamica acesteia a devenit o preocupare cu caracter general. Două organizații (instituții) internaționale cu preocupări în acest sens sunt: Forumul Economic Mondial (World Economic Forum - WEF) care publică începând din 1979 Raportul asupra Competitivității Globale și International Institute for Management Development- IMD care din 1989, editează Anuarul Competitivității Mondiale.

World Economic Forum definește competitivitatea ca fiind “abilitatea unei țări de a înregistra rate înalte de creștere ale PIB-ului pe locuitor”.

În viziunea International Institute for Management Development, competitivitatea constă în “abilitatea unei țări de a crea valoare adăugată, sporindu-și astfel avuția națională, prin administrarea eficientă a următoarelor relații bivalente: procese și produse; atractivitate și agresivitate; globalitate și proximitate; coeziune socială și asumarea riscurilor”.

Indicatorii deschiderii internaționale a economiei unei țări sunt utilizați pentru măsurarea gradului de integrare a comerțului exterior al unei țări în economia mondială și iau în considerare mărimi relative precum exportul, importul și produsul intern brut al țării analizate.

Indicatorii statistici enumerați în acest capitol stau la baza realizării unor analize complexe, care permit extragerea unor concluzii pertinente și utile, pentru stabilirea tipurilor de strategii pe care le pot adopta țările în cauză în vederea creșterii competitivității pe piața internațională.

Capitolul 8. Analiza competitivității comerțului exterior al României

În anul 1990 rata de deschidere a comerțului exterior al României a fost de 39,57%, în anul 2000 aceasta atingând valoarea de 63,22%. Cea mai mare valoare a fost înregistrată în 2006, 78,88%, anul dinaintea aderării la Uniunea Europeană. După aderare, rata de deschidere a mai scăzut, anul 2009 fiind cel mai scăzut - 57,92% ca efect al crizei economice mondiale.

Deschiderea economică a României este susținută în mult mai mică măsură de exporturi (sub 40% din valoarea schimburilor externe), în timp ce în cazul țărilor

menționate (cu excepția Bulgariei) cele două componente ale balanței comerciale au contribuții relativ echilibrate.

Concluzia acestei analize scoate în evidență faptul că deschiderea României în perioada analizată nu a fost suficient de mare, iar ponderea mai mare a importurilor decât cea a exporturilor nu este sănătoasă pentru economia noastră, decât în cazul în care țara noastră ar fi importat preponderent tehnologie productivă înalt performantă, ale cărei rezultate ar urma să se reflecte în creșterea productivității și a competitivității produselor noastre la export.

Pe baza datelor statistice existente pentru perioada 1990-2010 cu privire la România, pentru rata creșterii PIB-ului, a exporturilor și a importurilor, indicatori ce stau la baza calculului coeficientului de elasticitate a exportului, respectiv importului arată că, pe ansamblu, comerțul exterior românesc reacționează destul de mult la o modificare a PIB cu 1%, acolo unde coeficientul este supraunitar.

În ceea ce privește gradul de acoperire a importului prin exporturi ale României cu UE, acesta este mai mare în comparație cu cel la nivel global, mai ales după aderare datorită redirectionării exporturilor către țările membre ale Uniunii Europene.

Țările din Europa Centrală și de Est au cunoscut o modificare a orientării geografice a comerțului după 1990, având loc practic, o deturnare de comerț dinspre piețele tradiționale în timpul regimului comunist și o creștere de comerț cu țările Uniunii Europene, astfel încât piața de desfacere pentru produsele acestor țări a devenit mai mare, proximitatea geografică cu țările Uniunii Europene constituind un avantaj.

O concentrare mai mare a importurilor, respectiv a exporturilor cu U.E., semnifică intensificarea schimburilor comerciale cu U.E. printr-un număr mai mic de grupe de produse care contribuie la comerțul internațional al României, comparativ cu totalul comerțului la nivel mondial.

În ciuda deschiderii continue a comerțului exterior și în ciuda performanțelor semnificative ale exporturilor, exporturile românești încă nu sunt diversificate îndeajuns. Acest lucru se datorează în parte faptului că puține întreprinderi au activități inovative sau de cercetare în dezvoltarea produselor și serviciilor lor.

O importanță majoră în studierea performanței comerțului este redată de profilul specializării, măsurat de obicei cu ajutorul avantajului comparativ.

Evaluarea avantajului comparativ aparent arată că România este slab competitivă în ramurile tradiționale și neperformantă în industriile bazate pe înaltă tehnologie, așa cum a reieșit și din analiza ponderilor grupelor de produse la export, respectiv la import calculate anterior.

Concluzia care se desprinde este că este necesară o reorientare geografică rapidă a comerțului nostru exterior, astfel încât să ne reformăm complet economia pentru a realiza produse competitive pe piețele dezvoltate, să găsim debușee pentru produsele actuale; deci ponderea actuală extrem de mare a comerțului nostru cu U.E. în comerțul nostru global trebuie redusă cât mai curând, astfel încât piețele

Africii și Americii de Sud să devină partenerii noștri comerciali principali la export, iar din țările dezvoltate ale U.E. să căutăm să importăm cu preponderență tehnologia necesară creșterii productivității producției noastre.

Important de precizat este faptul că dacă grupa de produse la care am identificat avantaj comparativ pe relația globală înregistrează pondere mare la export sau la import în/dinspre U.E., dar și în exportul și importul total, acest fapt este un prim indiciu că se păstrează avantajul comparativ, aproape la toate grupele (cu câteva mici excepții) România exportă, respectiv importă în pondere destul de mare în/dinspre Uniunea Europeană.

Ponderi ridicate în exporturile românești către Uniunea Europeană dețin următoarele categorii de produse: *Materiale textile și articole din acestea (Grupa XI), Încălțăminte, pălării, umbrele și articole similare (Grupa XII), Metale comune și articole din acestea (Grupa XV), Mașini și aparate, echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reprodus sunetul și imaginile (Grupa XVI), Mijloace și materiale de transport (Grupa XVII), Mărfuri și produse diverse (Grupa XX).*

În ceea ce privește importul din UE, ponderi mari deținem la grupele: *Produsele industriei chimice (Grupa VI), Materiale textile și articole din acestea (Grupa XI), Metale comune și articole din acestea (Grupa XV), Mașini și aparate, echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reprodus sunetul și imaginile (Grupa XVI).*

Capitolul 9. Specializarea economiei României ca țară membră a Uniunii Europene

Potrivit *IMD World Competitiveness Yearbook 2011*, realizat de International Institute for Management Development, Elveția, **România se situează pe locul 50** din 59 de economii analizate, obținând 57,497 de puncte din 100 posibile. Față de anul trecut, România a urcat 4 locuri, înaintea unor țări precum: Slovenia, Africa de Sud, Iordania, Argentina, Bulgaria, Grecia, Ucraina și Croația.

WEF Global Competitiveness Report 2011-2012 clasează **România pe locul 77** din 142 de state, în topul mondial al competitivității globale, cu un scor de 4,1 puncte din 7, în scădere cu 10 poziții față de poziția ocupată în anul trecut și cu 14 poziții față de 2009.

Așa cum reiese din cele două rapoarte de evaluare a competitivității la nivel mondial, chiar dacă modalitățile de calcul și scara de măsurare sunt diferite, România are un nivel al competitivității scăzut, nivel datorat și specializării comerțului exterior în produse mai puțin competitive, intensive în muncă sau cu un nivel tehnologic mediu, după cum vom vedea și în subcapitolele următoare.

Analiza indicatorului Michaely pentru comerțul exterior al României cu restul lumii relevă că la grupele de produse: *Produse din lemn, exclusiv mobilier (Grupa IX), Materiale textile și articole din acestea (Grupa XI), Încălțăminte, pălării, umbrele și articole similare (Grupa XII), Metale comune și articole din acestea (Grupa XV), Mărfuri și produse diverse (Grupa XX) și Bunuri necuprinse în alte secțiuni din Nomenclatorul Combinat (Grupa XXII)* se înregistrează valori

pozitive, deci o specializare a exportului pe aceste tipuri de produse. Rezultatele obținute confirmă concluziile reieșite din calculele anterioare ale celorlalți indicatori.

Rezultatele indicatorului Michaely a comerțului exterior al României cu U.E., demonstrează încă o dată că există excedent pentru grupele: *Materiale textile și articole din acestea (Grupa XI)*, *Încălțăminte, pălării, umbrele și articole similare (Grupa XII)* și *Mărfuri și produse diverse (Grupa XX)*.

Pe baza rezultatelor obținute prin calcularea indicatorului Lafay pentru comerțul exterior românesc cu restul lumii, pe de o parte, și cu Uniunea Europeană, pe de altă parte, reiese din nou că specializarea României este redată de grupele: *Produse din lemn, exclusiv mobilier (Grupa IX)*, *Materiale textile și articole din acestea (Grupa XI)*, *Încălțăminte, pălării, umbrele și articole similare (Grupa XII)*, *Metale comune și articole din acestea (Grupa XV)*, *Mărfuri și produse diverse (Grupa XX)*, *Bunuri necuprinse în alte secțiuni din Nomenclatorul Combinat (Grupa XXII)*, pe care de altfel le-am și marcat în tabel, alături de valorile pozitive înregistrate și în alte grupe, în diverși ani. Rezultatele sunt mai mici ca valoare față de indicatorul Michaely, datorită modului complex de calcul.

La grupele *Materiale textile și articole din acestea (Grupa XI)* și *Încălțăminte, pălării, umbrele și articole similare (Grupa XII)* se constată că pe relația globală, comerțul intra-industrial este mai accentuat decât pe relația cu Uniunea Europeană. Același lucru se întâmplă și la *Grupa XX Mărfuri și produse diverse*. Totodată, mai putem spune că atât pe relația globală, cât și pe relația cu Uniunea Europeană, comerțul intra-industrial există din moment ce valorile indicatorului sunt diferite de zero, unele chiar semnificativ diferite de zero.

În categoria de produse slab performante la export se situează grupe care fac parte din categoria grupelor de produse cu complexitate tehnologică medie sau scăzută.

După cum se observă produsele cu tehnologie medie au o valoare pozitivă începând cu anul 2008 datorită creșterii schimburilor comerciale ale României cu țările din Europa, membre ale Uniunii Europene (Italia, Germania, Franța, Marea Britanie) dar și datorită intensificării relațiilor comerciale cu țări precum Turcia, SUA, Federația Rusă, China.

Așa cum reiese și din analiza anterioară, *Grupa XI Materiale textile și articole din acestea*, *Grupa XII Încălțăminte, pălării, umbrele și articole similare*, precum și *Grupa XX Mărfuri și produse diverse* dau specializarea comerțului exterior românesc.

Grupele de produse participante la comerțul exterior al unei țări pot fi clasificate și în funcție de intensitatea factorilor de producție preponderenți în obținerea lor. Astfel, putem clasifica produsele din Nomenclatorul Combinat în:

- **mărfuri intensive în resurse naturale**, care cuprinde: *Grupa I Animale vii și produse animale*, *Grupa II Produse vegetale*, *Grupa III Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale*, *Grupa IV Produse alimentare, băuturi și tutun*, *Grupa V Produse*

minerale, Grupa VIII Piei crude, piei tăbăcite, blămuri și produse din acestea, Grupa X Pastă de lemn, hârtie, carton și articole din acestea;

- **mărfuri intensive în forță de muncă necalificată**, care cuprinde: Grupa XI Materiale textile și articole din acestea, Grupa XII Încălțăminte, pălării, umbrele și articole similare, Grupa XIII Articole din piatră, ipsos, ciment, ceramică, sticlă și din materiale similare, Grupa XX Mărfuri și produse diverse

- **mărfuri intensive în tehnologie**, care cuprinde: Grupa VI Produsele industriei chimice, Grupa XV Metale comune și articole din acestea, Grupa XVI Mașini și aparate, echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reprodus sunetul și imaginile, Grupa XVII Mijloace și materiale de transport, din Grupa XVIII Instrumente și aparate optice, fotografice, cinematografice, medico-chirurgicale și similare; ceasuri; instrumente muzicale; părți și accesorii ale acestora doar Echipamente de telecomunicații, aparate de măsură și control, aparate medicale și optice

- **mărfuri intensive în capital uman**, care cuprinde: Grupa VII Materiale plastice, cauciuc și articole din acestea, Grupa X Pastă de lemn, hârtie, carton și articole din acestea, iar din Grupa XVI Mașini și aparate, echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reprodus sunetul și imaginile doar Aparate TV și radio

Așa cum era de așteptat, produsele intensive în forță de muncă necalificată dau specializarea comerțului exterior al României, motiv pentru care nu se ridică la nivel competitiv cu alte state.

Din punctul de vedere al eficienței comerțului exterior românesc în perioada post-aderare la Uniunea Europeană, România este competitivă în planul comerțului exterior, în principal în sectoare care folosesc forța de muncă mai ieftină, schimburile comerciale fiind orientate preponderent către statele membre ale Uniunii Europene.

România trebuie să se concentreze asupra stimulării competitivității produselor intensive în tehnologie, a unor grupe și subgrupe de produse care încorporează un nivel mai ridicat de tehnologie decât cele pe care obișnuim să le oferim la export, în perioadele precedente, prin creșterea investițiilor străine directe și prin utilizarea fondurilor acordate de Uniunea Europeană pentru cercetare-dezvoltare.

Economia românească prezintă deficiențe majore în privința industriilor conexe și a serviciilor. Multe din sectoarele economice s-au dezvoltat fie ca urmare a avantajului natural (prelucrarea lemnului, materiale de construcții, turism), fie ca urmare a intervenției masive a statului (mașini și utilaje, metalurgie), determinând un grad redus de agregare și cooperare în cadrul acelorași sectoare, cu întreruperi în asigurarea unor inputuri de calitate pentru produsele finale și a asigurării unor canale de desfacere, a capacităților de inovare sau de promovare.

Pentru creșterea competitivității economiei românești pe piața internațională s-ar impune adoptarea unor strategii care să grupeze o serie de măsuri menite să ridice poziția României în topul competitivității internaționale.

În opinia mea, aceste strategii ar viza îmbunătățirea accesului pe piață al firmelor, cu preponderență a IMM-urilor, îmbunătățirea eficienței energetice și valorificarea resurselor regenerabile de energie, promovarea potențialului turistic românesc ca factor de îmbunătățire a imaginii României ca destinație turistică și de antrenare a creșterii competitivității economice, dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere, prin promovarea cercetării și inovării și accelerarea dezvoltării societății informaționale.

Îmbunătățirea accesului pe piață al firmelor, în special al IMM-urilor se poate face prin dezvoltarea infrastructurii de afaceri, prin apariția și dezvoltarea incubatoarelor de afaceri, prin folosirea centrelor de afaceri, prin crearea clusterelor industriale, prin internaționalizare etc.

Îmbunătățirea eficienței energetice și valorificarea resurselor regenerabile de energie poate oferi un avantaj economic competitiv pe termen lung. Valorificarea resurselor regenerabile de energie disponibile este necesară, în principal, pentru înlocuirea treptată a energiei produse pe baza combustibililor fosili cu energie "curată", pentru a contribui la intrarea în circuitul economic a unor zone izolate, și datorită potențialului tehnic amenajabil relativ important pe care îl deține. De altfel, competitivitatea unei economii se bazează și pe consumul eficient de resurse energetice și de energie. În acest context, trebuie să se acorde o importanță specială utilizării eficiente a energiei.

Promovarea potențialului turistic românesc ca factor de îmbunătățire a imaginii României ca destinație turistică și de antrenare a creșterii competitivității economice. Realizarea obiectivului de creștere a competitivității turismului românesc necesită intensificarea acțiunilor care vizează dezvoltarea și promovarea internațională a României ca destinație turistică, alături de dezvoltarea unei industrii turistice naționale durabile.

Dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere, prin promovarea cercetării și inovării și accelerarea dezvoltării societății informaționale. Deși obiectivele stabilite prin Agenda Lisabona în 2000 s-au dovedit a fi prea ambițioase chiar pentru țările dezvoltate ale Uniunii Europene, este totuși clar că promovarea cercetării-dezvoltării-inovării și a fundamentelor unei societăți informaționale rămâne nu doar dezirabilă ci și o condiție sine-qua-non pentru dezvoltarea României în condițiile concurențiale impuse de procesul de globalizare.

Viitorul comerțului exterior românesc depinde de capacitatea țării noastre de a-și exploata punctele forte, mai ales la nivelul resurselor umane și resurselor naturale, tradițiilor și moștenirii culturale, iar acest lucru necesită o schimbare de mentalitate către mai multă transparentă, cooperare, competență, încredere și alte virtuți legate de capitalul social în viața economică; prin urmare, dezvoltarea de resurse umane reprezintă un factor critic de succes pentru competitivitatea viitoare a României.

CONCLUZII

În teză s-a urmărit determinarea și cuantificarea punctelor tari și slabe ale politicii comerciale și comerțului exterior, ca urmare a prezentării și analizării realiste și pragmatice a evoluției comerțului exterior românesc în perioada 1990-2010, evidențiind factorii determinanți ai acestei evoluții, astfel încât să emitem soluții pentru maximizarea avantajelor derivate din noul statut al României – țară membră a Uniunii Europene și ca urmare, stat dezvoltat - în economia mondială și în comerțul internațional.

Participarea agenților economici români la schimburile economice și financiare internaționale este o necesitate și în același timp, o sursă deosebit de importantă pentru realizarea unui venit și a unei creșteri economice durabile sau a unui echilibru dinamic al balanței de plăți externe a țării noastre, deoarece relațiile și schimburile economice contemporane, în toate formele și modalitățile în care acestea se realizează, au dobândit o importanță deosebită, atât pentru echilibrul și creșterea economică la nivel de regiune/națiune, cât și la nivel intra-național sau individual, al firmelor, dezvoltarea economică a țării noastre fiind direct proporțională cu comerțul nostru exterior.

De asemenea, evoluția postbelică a comerțului mondial s-a desfășurat sub influența unui ansamblu contradictoriu de factori, dintre care am evidențiat pe cei mai importanți și care au stat la baza dezvoltării exponențiale a comerțului mondial postbelic, chiar dacă această dezvoltare a avut loc pe fundalul sporirii tot mai pronunțate a varietății instrumentelor de politică comercială, prin măsuri din ce în ce mai rafinate, în condițiile unei lupte intense împotriva încălcărilor de norme internaționale, în vederea apropierii treptate de obiectivul acceptat de toate statele: folosirea unor reglementări interne statului, compatibile și acceptabile (fără discriminare) pentru toți partenerii.

Factori specifici contextului internațional caracteristic și perioadei analizate 1990-2010, precum creșterea numărului de state independente și intensificarea proceselor de regionalizare comercială, alături de globalizarea economiei mondiale, s-au reflectat și asupra măsurilor și instrumentelor de politică comercială utilizate de țara noastră în comerțul exterior, România încadrându-se în acest fel, în tendința din planul internațional, în care aceste măsuri și instrumente cunosc un proces de diversificare și rafinare fără precedent.

Am continuat cu prezentarea evoluției comerțului exterior românesc în perioada 1990-2010, calculând, după caz, o parte din indicatorii specifici analizei unei astfel de evoluții, în scopul reliefării dinamicii și eficienței comerțului exterior al țării noastre și a rolului strategic jucat de Uniunea Europeană în această evoluție și în politica noastră comercială.

Din analiza astfel efectuată se remarcă faptul că, impactul U.E. asupra comerțului nostru exterior și politicii comerciale românești este foarte amplu, la fel cum este și în plan internațional, unde acoperă de asemenea, o gamă largă de

probleme globale și de domenii, printre care și cele economice.

Cu alte cuvinte, în perioada premergătoare aderării la U.E., țara noastră s-a găsit într-o situație tipică de *second best* deoarece recurgerea pe scară extinsă la consolidări tarifare, chiar dacă la un nivel nu prea redus al taxelor vamale vizate, reprezintă un ingredient important al succesului reformei politicii comerciale, în special grație credibilității net superioare pe care o conferă demersului reformist asumarea de angajamente într-un cadru internațional multilateral.

România se află în situația de importator net, importând bunuri în valoare mai mare decât exportă, situație care alimentează deficitul comercial al țării; dinamica exporturilor, uneori chiar mai mare decât dinamica importurilor, nefiind însă în măsură să anihileze acest deficit; conform indicatorilor deschiderii către exterior, am dedus că România este deschisă la schimburile economice externe, dar această deschidere se bazează mai mult pe importuri; orientarea geografică pe parteneri a demonstrat că, în mod cert, Uniunea Europeană a devenit partenerul principal în comerțul exterior al României.

România și-a readaptat comerțul său exterior după anul 1989, în funcție de conjunctura existentă pe piețele internaționale, dar, deși s-a reorientat din punct de vedere geografic, de fapt, schimburile comerciale externe ale țării sunt departe de a înregistra eficiența dorită (dacă ne referim doar la soldul balanței comerciale), nivelul exporturilor situându-se în aproape toate cazurile sub cel al importurilor. Acest lucru se datorează, în primul rând, faptului că reorientarea geografică nu a fost însoțită de schimbări de anvergură în structura bunurilor exportate și nici de o creștere a competitivității acestora. În plus, România s-a axat cu preponderență pe piețele cu care avea încheiate acorduri de liber schimb, chiar dacă - cum am demonstrat în cazul regiunii Africii și Orientului Mijlociu - există potențial mai mare pentru exporturile noastre pe alte destinații, mai eficiente, cel puțin pe termen scurt și mediu, până reușim să producem preponderent produse intensive în tehnologie.

Această orientare geografică a comerțului nostru exterior - care a avut, de altfel, o contribuție însemnată la deficitul comercial al țării noastre - s-a datorat în principal măsurilor de promovare practicate de politica comercială românească în perioada analizată, care s-au axat prioritar pe piețele statelor UE și a celor cu care am încheiat acorduri comerciale bilaterale începând din anul 1990, nefiind nicidecum fundamentate pe o analiză cu scop de eficientizare a comerțului nostru exterior. Deficitul comercial al țării noastre s-a accentuat în perioada scursă de la data aderării la Uniunea Europeană, fapt care ne arată clar necesitatea reorientării exporturilor românești spre piețe cu potențial mai mare.

Calculând deschiderea internațională a României, am putut observa că la nivelul anului 1990, față de anul 1989, rata de deschidere a României a crescut începând cu anul 1991 - când a înregistrat 34,99%, atingând valoarea maximă, după o evoluție sinuoasă, în anul 2006 - când a atins valoarea record a acestor ani, de 78,88%. La obținerea acestui rezultat, o contribuție importantă au avut importurile (aproximativ

48,14% din deschiderea comerțului provine din importuri). Practic, tendința de deschidere a României la schimburile economice externe este evidentă, iar micile simuizități înregistrate în această perioadă sunt nesemnificative pentru a spune că a existat o tendință de diminuare a deschiderii.

Deschiderea economică a României s-a caracterizat, în special pe parcursul deceniului trecut, prin stimularea cantitativă a exporturilor cu orice preț. Toți indicatorii pe care i-am calculat reflectă că avantajul comparativ al exporturilor românești se regăsește în sectoare precum textilele, încălțăminte, lemnul, respectiv sectoare care, conform clasificărilor elaborate de specialiști, sunt sectoare intensive în forță de muncă. Unele clasificări consideră chiar aceste sectoare ca sectoare intensive în forță de muncă necalificată. Aceste sectoare se caracterizează prin faptul că au un aport redus la valoarea adăugată brută. Problema este că în sectoarele intensive în tehnologie, respectiv în industriile: mașini și echipamente, transport rutier, mașini și aparate electrice, nu deținem avantaje comparative iar calitatea produselor, chiar dacă s-a mai îmbunătățit, lasă de dorit.

În 2009, România prezintă cel mai redus grad de deschidere a economiei dintre țările Europei Centrale și de Est care au aderat la Uniunea Europeană în 2004 și 2007, ceea ce ilustrează, într-o anumită măsură, importanța mai scăzută a exporturilor în *pattern*-ul de creștere economică observat în ultimii ani. Astfel, suma importurilor și exporturilor de bunuri și servicii exprimată ca pondere în produsul intern brut a fost de 68,4% în cazul României, în anul 2009, comparativ cu 148,7% în cazul Ungariei, 131,9% în cazul Republicii Cehe, 77,7% în cazul Poloniei și 72,1% ca medie a UE-27. Datorită orientării mai puțin pronunțate către export, economia românească a intrat în recesiune mai târziu comparativ cu alte țări din regiune (cu circa două trimestre), însă profunzimea acesteia a fost potențată de dependența de cererea internă, iar ieșirea din criză este, de asemenea, probabil a se face cu o întârziere similară.

Anul 2010 a reprezentat pentru economia României al doilea an consecutiv de contracție economică, în timp ce majoritatea statelor europene au revenit la ritmuri pozitive de creștere a PIB. Acest decalaj poate fi explicat prin amplitudinea mai mare a dezechilibrelor acumulate în România înainte de criză, prin transmiterea cu o anumită întârziere a efectului revigorării activității economice din zona Euro asupra economiei românești, precum și prin amânarea până în al doilea semestru al anului 2010 a măsurilor decisive de consolidare și ajustare în sectorul bugetar, fapt de natură a întârzia revigorarea cererii interne. În cazul specific al României, relaxarea fiscală nu a constituit o alternativă viabilă, întrucât deficitul bugetar continua să se situeze la un nivel ridicat, ca urmare a conduitei prociclice din anii de expansiune economică. Totodată, având în vedere statutul României de economie deschisă și de dimensiuni relativ reduse, precum și faptul că piețele financiare ar fi perceput în mod negativ adoptarea unei conduite fiscale insuficient de ferme, efectul stimulatv scontat ar fi fost incert și, în plus, persistența

dezechilibrelor fiscale ar fi grevat dezvoltarea economică și în anii următori.

Una dintre cele mai importante realizări ale anilor 2009-2010 o constituie modificarea tiparului de creștere economică, dinspre unul bazat în mod excesiv pe consum spre unul mai echilibrat, în care exporturilor le revine un rol mai important. Politicile publice au contribuit substanțial la declanșarea acestei modificări: pe de o parte, volatilitatea relativ redusă a cursului de schimb a diminuat riscul valutar la nivelul contractelor de export; pe de altă parte, politica salarială restrictivă din sectorul public a servit drept complement pentru evoluția echilibrată a cererilor salariale din sectorul privat al economiei, cu impact favorabil asupra competitivității externe.

În ceea ce privește gradul de deschidere a economiei în anul 2010, calculat ca pondere în PIB a sumei dintre exporturile și importurile de bunuri și servicii, comparația continuă să fie nefavorabilă României: 77,1%, față de valori cuprinse între 84% pentru Polonia și 165% pentru Ungaria. Cu toate acestea, nu se poate ignora ameliorarea semnificativă a acestui indicator comparativ cu anul 2009 (+9,5 puncte procentuale), datorată ritmului alert de creștere a exporturilor, cu efect dinamizator și asupra importurilor

Din punctul de vedere al eficienței comerțului exterior românesc în perioada premergătoare aderării la Uniunea Europeană, România a fost competitivă în planul comerțului exterior, în principal în sectoare care folosesc forța de muncă mai ieftină, schimburile comerciale fiind orientate preponderent către statele membre ale Uniunii Europene. Dacă judecăm din punct de vedere teoretic, acest tip de comerț este un comerț de tip H-O-S, adică România exportă produse intensive în factorul abundent de care dispune.

Dintre cauzele și efectele situației comerțului exterior românesc în perioada 1990-2010 ca urmare a metodologiei utilizate în analiza specifică asupra eficienței acestuia, se remarcă următoarele:

- în ultimii ani a proliferat tot mai puternic politica de creditare pentru consumul populației și respectiv, cea ipotecară, fapt care a dus la o creștere a cererii pentru produsele electronice, electrocasnice, și respectiv, a materialelor de construcții, produse care au fost preponderent aprovizionate din importuri. Drept urmare, s-a manifestat atractivitatea importurilor, comparativ cu aprovizionările din plan intern, fapt care a dus, inevitabil, la o înrăutățire a gradului de acoperire a importurilor prin exporturi.

- potențialul de export al economiei românești este destul de limitat și, chiar și în condițiile unei creșteri a PIB, deficitul comercial nu se va reduce, România continuând să rămână dependentă de importuri în măsură ridicată.

- exportul de produse minerale s-a redus drastic și din cauza faptului că s-a importat mai puțin țiței pentru procesare, ceea ce a avut ca efect o diminuare a posibilităților de export pentru produsele din această grupă.

- produsele chimice (grupa VI) au avut ponderi mari la export până în anul 1995, după care a urmat o scădere treptată a ponderii în totalul exportului, datorată unei

lipse mari de restructurare și re tehnologizare, astfel încât, prețul acestor produse pe piața internațională este relativ mai mare, iar exporturile românești nu mai sunt competitive pe plan mondial.

- chiar dacă semnificativă la export rămâne grupa textile (XI), este bine știut faptul că în domeniul textilelor, asistăm de fapt la o iluzie statistică a creșterii exporturilor, confecțiile având o contribuție minoră la încasările din export, datorită proliferării activității de lohn în industria românească de confecții și textile post-revoluționară. Raportul de schimb în industria primară este unul dezavantajos atâta timp cât valorile unitare de import depășesc, pentru același produs, de două ori valorile unitare de export. Costul scăzut al forței de muncă, chiar dacă reprezintă un avantaj, va fi imposibil de menținut pe termen mediu și chiar pe termen scurt, dacă avem în vedere deschiderea pieței U.E. pentru produsele asiatice, deschidere care, după toate probabilitățile, va duce, mai repede decât ne așteptăm, și la eliminarea barierelor comerciale impuse încă de U.E. la importul produselor din această grupă.

- România a exportat mulți ani pe perioada tranziției, în pondere mare, produse siderurgice (grupa XV). La baza creșterii exportului acestei grupe au stat, fără îndoială, măsurile de liberalizare adoptate începând cu 1995, îndeosebi cele privind ridicarea restricțiilor de export. Cu toate acestea, se observă scăderi ciclice ale ponderii, care se pot explica pe baza reducerii subvențiilor acordate în domeniu, subvenții care au contribuit considerabil la prețurile scăzute practicate de România la exportul de produse din această grupă.

- la grupa intensivă în tehnologie, respectiv la grupa XVI (mașini și echipamente), ponderea destul de mare la exporturi este favorabilă, în contextul clasificării acestei grupe în categoria de produse intensive în tehnologie. Și aici putem remarca importanța privatizării fabricilor românești de autoturisme, sector care s-a reorientat deja pozitiv pe piața mondială, vizând câștigarea de segmente pe piețele Africii și Americii de Sud, adică piețele pe care țara noastră, deși a înregistrat în ultimii ani creșteri ale exporturilor în aceste zone și - mai important - chiar solduri pozitive ale balanței comerciale, nu a avut o concentrare mare a schimburilor comerciale.

- în situația în care se abordează subiectul concentrării geografice cu U.E., în ceea ce privește exporturile, valorile mai mari pe relația cu U.E. față de relația cu toate țările lumii corespund situației unei concentrări mai mari începând cu anul 1992, înregistrând valori considerabile din anul 1995, respectiv, din momentul semnării acordului de Asocierie al României cu UE. O concentrare mai mare a importurilor, respectiv a exporturilor cu U.E., semnifică faptul că are loc o intensificare a schimburilor comerciale cu U.E. și că, de fapt, cu U.E. un număr mai mic de grupe de produse contribuie la import și la export, comparativ cu relația globală. Totodată, suntem de părere că un grad de concentrare mai mare față de relația globală presupune că, în principiu, România funcționa ca parte integrantă a U.E. - cel puțin din punct de vedere comercial - încă cu mulți ani înainte de

momentul aderării.

Din punctul nostru de vedere însă, această situație nu este una favorabilă pe termen mediu și lung, tocmai datorită avantajului comparativ redus și competitivității scăzute a produselor noastre pe piețe dezvoltate cum este cea europeană (fapt reliefat și de rezultatele analizei efectuate în această teză), și din acest punct de vedere considerăm că ar fi nevoie de o reorientare urgentă și strategică a exporturilor noastre – maximizând și potențialul oferit de acordurile de liber schimb încheiate de Uniunea Europeană – spre țările din Africa și Orientul Mijlociu și spre cele ale Americii Latine, spre care deschiderea noastră nu a fost atât de mare în trecut.

- dacă la grupa de produse din lemn, spre sfârșitul perioadei analizate – 1990-2010 – se observă valori mai scăzute, în descreștere, la grupa XX (mobila, în principal) trendul este continuu descrescător, o explicație constând în faptul că la exporturi, prețul mobilei depinde foarte mult de prețurile la materiile prime, care, dacă sunt în creștere, se reflectă în derularea activității producătorilor interni, diminuând producția autohtonă de mobilă. În plus, producția autohtonă nu s-a adaptat corespunzător tendințelor înregistrate de cererea de pe piață, astfel încât, spre exemplu, anii 2000-2005 au fost dominați de cerere preponderentă pentru mobilă din pal melaminat, iar industria autohtonă nu a dispus de tehnologia necesară producerii unei cantități suficiente din acest material, fapt pentru care acesta s-a importat masiv și a fost utilizat la satisfacerea cererii interne pentru o astfel de mobilă, și ca urmare, exporturile au înregistrat reduceri ale avantajului comparativ și ale competitivității, țara noastră fiind specializată și recunoscută în plan extern mai ales pentru producția de mobilier din lemn masiv.

- la grupa încălțăminte (grupa XII), ale cărei exporturi și producție înregistrează creșteri aproape în fiecare an, din punctul nostru de vedere, avantajul comparativ al acestei grupe a fost dat de forța de muncă ieftină și calificată, care a atras investitori străini în țara noastră (preponderent italieni) și care au adus cu ei linii tehnologice performante. Dezavantajul poate consta însă, în faptul că investițiile acestora nu sunt pe termen lung, iar la schimbări ale condițiilor pieței, aceștia își pot delocaliza foarte ușor producția spre alte țări, determinând astfel pierderi ale avantajului comparativ românesc la această grupă de produse, ca urmare a faptului că liniile tehnologice de fabricație nu ne aparțin. Condiția esențială pentru menținerea avantajelor comparative la această grupă o reprezintă capacitatea economiei noastre de a păstra acești investitori.

Așadar, relația comercială cu Uniunea Europeană reflectă, în general, avantaje comparative sau dezavantaje comparative similare cu cele înregistrate pe relația globală, excepții înregistrându-se la grupele II, V, IX, XI și respectiv, la XXII. Desigur, discrepanțele în valorile obținute reies din ponderile exporturilor, respectiv ale importurilor, spre și dinspre U.E., din fiecare grupă de produse, în totalul exporturilor și importurilor, și pe care le-am explicat la analizarea fiecărei grupe în parte.

Ponderi ridicate în exporturile românești către U.E. dețin următoarele categorii de produse: materiale textile și confecții (grupa XI); încălțăminte (grupa XII), mașini și echipamente (XVI); metale comune și articole din acestea (XV); mijloace și materiale de transport (XVII), mobila (XX). Din această perspectivă, consider că, dacă țara noastră a reușit să exporte aceste produse pe o piață ca cea a U.E., reorientarea acestor exporturi pe piețele cu potențial mai mare pentru absorbția produselor noastre, identificate în cadrul acestei lucrări și menționate mai sus, nu va putea decât să determine o reducere a deficitului comercial al României și o eficientizare a comerțului exterior românesc.

În ceea ce privește importul din UE, ponderi mari deținem la grupele: produse chimice (VI), materiale textile (XI), metale comune (XV) și mașini și echipamente (XVI). O parte din grupele de produse care înregistrează ponderi ridicate la export și/sau import le-am identificat ca fiind grupe cu avantaje comparative (IX, XI, XII, XV, XX). Faptul că pe relația cu UE ponderea importurilor din grupa intensivă în tehnologie în totalul importurilor este mare nu poate fi decât un semnal favorabil, dacă importurile respective ar servi la producție pentru exporturi, astfel încât redresarea comerțului nostru exterior să se poate realiza în contextul în care vom fi mai puțin dependenți de importuri pentru a exporta produse intensive în tehnologie. Un factor și mai favorabil îl reprezintă realitatea că asamblarea în țară a produselor intensive în tehnologie, pe bază de piese și componente străine, a început - chiar dacă în măsură mică - să fie înlocuită cu asamblarea în țară, dar pe bază de piese și componente produse în țară, fapt rezultat de altfel din detalierea grupei XVI, de unde a reieșit că exportăm unele piese și componente, motiv pentru care va trebui să ne orientăm din ce în ce mai mult pe o dezvoltare a stagiilor de producție în țară, în scopul obținerii unei valori adăugate mai mari.

Un alt rezultat al cercetării efectuate în teza de față relevă faptul că în categoria de produse slab performante la export se situează produse care fac parte din categoria grupelor de produse cu complexitate tehnologică medie sau scăzută.

Dintr-o perspectivă macroeconomică această evoluție a comerțului exterior a condus la o accelerare a dezvoltării și performanței economice. Dezvoltarea durabilă a sectoarelor exportatoare poate contribui la o creștere socio-economică continuă, dar performanța sectoarelor cheie se bazează pe factori de avantaj comparativ, mai ales pe costul mic al forței de muncă și al materiilor prime. În realitate o mare parte din exporturile către U.E. sunt generate de industriile care folosesc în mod intensiv forța de muncă și resursele naturale. acestea sunt de obicei produse cu valoare adăugată mică și conținut tehnologic scăzut și care depind de costul mic al forței de muncă și de materiale importate (de exemplu textile, părți de încălțăminte și accesorii). În același timp, mai mult de jumătate din deficitul comercial cu U.E. este generat de industriile cu conținut tehnologic intensiv. Sectorul de îmbrăcăminte, spre exemplu, a devenit un important sector exportator. Deși acest lucru poate fi parțial atribuit unui mai mare grad de competitivitate, acesta este și rezultatul activităților tip lohn sau nișelor create prin

reorientarea exportului către alte produse și sectoare productive în țările intrate în U.E. în anul 2004. Asemenea avantaje competitive sunt ușor de erodat și de pierdut. Ele reprezintă condiții temporare de competitivitate și nu pot fi susținute. România trebuie să nu depindă de asemenea factori pentru a-și continua dezvoltarea economică.

Realitatea ne confirmă că economia românească are un nivel de competitivitate relativ scăzut în context european și că România a atras investiții mai mici per capita, comparativ cu alte țări din regiune, datorită absenței unui cadru legislativ transparent dar și unei competiții regionale accentuate. Decalajul competitiv față de restul țărilor membre U.E. nu poate fi ignorat, dată fiind importanța pieței europene pentru România. Este foarte probabil ca acest decalaj să crească în perspectiva unei și mai mari liberalizări și integrări a comerțului mondial, lăsând astfel exportatorii români într-o situație critică. Așadar, în ciuda deschiderii continue a comerțului exterior și în ciuda performanțelor semnificative ale exporturilor românești, acestea încă nu sunt diversificate îndeajuns. Acest lucru se datorează în parte, faptului că puține întreprinderi au activități inovative sau de cercetare în dezvoltarea produselor și serviciilor lor.

Prin urmare prioritatea strategică a României trebuie să fie acum avantajele competitive, dezvoltarea capacității și competenței sectoarelor exportatoare, atragerea de investiții locale și străine și de creare a unei economii care să poată să se dezvolte în condiții de comerț liber, într-o piață din ce în ce mai globalizată. Investițiile străine directe reprezintă o sursă de capital, de know-how, tehnologie și aptitudini manageriale și stimulează creșterea economică. România trebuie să devină un pretendent mai bun pentru absorbirea investițiilor străine directe, mai ales a celor orientate spre export, dat fiind faptul că, așa cum am reliefat și pe parcursul acestei teze, produsele la care, în perioada premergătoare aderării noastre la U.E., am înregistrat avantaje comparative și competitive la export, aparțin preponderent sectoarelor în care țara noastră a reușit să atragă investiții străine directe,

Totodată, țara noastră a reușit să-și fundamenteze unele ramuri cu avantaj comparativ - dat, inițial, pe parcursul perioadei premergătoare aderării, de forța de muncă ieftină și calificată - pe alte baze, competitive, exemplu cel mai elocvent constituindu-l grupa încălțăminte, care prin atragerea investițiilor străine directe în industria productivă, își va păstra și poate, chiar crește, acest avantaj comparativ, cu toată concurența internațională acerbă din acest domeniu. Lohn-ul în industria încălțăminte, chiar dacă încă mai funcționează, mai are puțin timp de supraviețuit, important fiind însă faptul că încălțăminte românească a reușit deja axarea pe mărci proprii, cu care și-a creat piețe de desfacere în plan mondial, mai ales în țările dezvoltate, unde consumatorii acordă importanță calității încălțăminte și dispun pentru aceasta și de puterea de cumpărare necesară. Situații similare s-au identificat și în cazul mobilei, iar oportunități pot exista pentru produsele agroalimentare eco și bio, cât și pentru turism.

Alăturarea comerțului exterior românesc la ceilalți factori ai creșterii economice poate să asigure continuarea restructurării și re tehnologizării, cu efecte durabile pentru creșterea venitului pe locuitor și a bunăstării generale a țării. Depinde astfel, numai de capacitatea agenților economici români să extragă oportunitățile oferite de acest nou statut al României – de membru UE - și să transforme dezavantajul aparent în avantaj real, recuperând cât mai curând posibil timpul pierdut în perioada premergătoare aderării la Uniunea Europeană.

*

* *

Contribuțiile personale ale acestei lucrări pot fi grupate astfel:

- analiza statistică a evoluției comerțului românesc după 1989 și implicațiile asupra procesului de integrare în Uniunea Europeană;
- analiza mutațiilor structurale și de orientare geografică a comerțului exterior al României în perioada pre și post aderare la Uniunea Europeană;
- stabilirea gradului de deschidere internațională a economiei României;
- compararea gradului de concentrare a schimburilor comerciale ale României și a gradului de acoperire a comerțului exterior românesc;
- stabilirea nivelului de specializare a comerțului exterior românesc prin calcularea unor indicatorilor statistici;
- identificarea grupelor de produse și a subgrupelor care dau specializarea comerțului exterior românesc;
- stabilirea unor posibile alternative strategice pentru creșterea competitivității economiei românești pe piața internațională.

Perioada de timp scursă de la aderarea României la Uniunea Europeană permite continuarea demersurilor de cercetare ale acestei lucrări. Sunt așteptate noi și profunde transformări ale comerțului exterior al României sub impactul evoluțiilor asociate procesului de integrare europeană, posibilitatea unei noi extinderi a Uniunii Europene, noi reforme structurale ale instituțiilor europene, posibila aderare a României la Zona Euro, evoluția crizei economice globale etc. Luând în considerare aceste condiții se pot prefigura câteva *direcții viitoare de cercetare:*

- analiza schimbărilor la nivelul comerțului exterior, pe care le-a determinat aderarea României la Uniunea Europeană și pentru perioade mai mari de timp;
- analiza efectelor crizei mondiale asupra importurilor și exporturilor României, atât la nivel intracomunitar cât și în raport cu restul lumii;
- analiza competitivității economiei naționale pe regiuni geografice de dezvoltare;
- analiza comparativă a competitivității comerțului exterior al României și Bulgariei, precum și a țărilor care au aderat în valul anterior;
- analiza post-factum a efectelor adoptării monedei EURO asupra comerțului exterior al României.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

I. CĂRȚI, LUCRĂRI DE SPECIALITATE

1. Bal A. – *Economii în tranziție: Europa Centrală și de Est*, Editura Oscar Print, București, 1997
2. Bal A., Gavrilă I. - *Liberalizarea schimburilor economice externe: avantaje și riscuri pentru România*, Editura Economică, București, 2003
3. Balassa B. - *The Theory of Economic Integration*, London, Allen & Unwin, 1961
4. Begu S. – *Statistica internațională*, Editura ALL Beck, București, 2004
5. Bernard L. D. - *La demande de difference et l'échange international*, Economie et Sociétés, France, Juin, 1971
6. Berrod F. - *The Common Institutional Framework of the New World Trade System*, în *The Uruguay Round Results. A European Lawyer's Perspective*, European Interuniversity Press, Brussels, 1995
7. Bhagwati J. N., Panagariya A., Srinivasan T.N. – *Lectures on International Trade*, second edition, MIT Press, 1998
8. Bondrea A. – *Starea națiunii 2000 – România încotro?*, vol. I, Editura Fundația România Mare, București, 2000
9. Botez G. O. - *Comerțul exterior al României în secolul XX*, Editura Fundației "România de mâine", București, 2000
10. Botez G. O., Militaru M. - *Comerțul internațional și comerțul exterior al României*, Editura Fundației „România de Mâine”, București, 2006
11. Braudel F. - *Jocurile schimbului*, Editura Meridiane, București, 1985
12. Brenton P. - *Trade & Investment in Europe. The Impact of the Next Enlargement*, CEPS, Brussels, 1999
13. Burnete S. – *Comerț internațional – teorii, modele, politici*, Editura Economică, București, 1999
14. Ciupagea C. - *Economic and Econometric Models for Romania*, Editura I.E.M., București, 2000
15. Ciupagea C. – *Fundamentele teoretice ale comerțului internațional*, Editura Economică, București, 2001
16. Ciupagea C. (coordonator) - *Evaluarea costurilor și beneficiilor aderării României la UE*, Institutul European din România, 2004
17. Cojanu V. - *Comerțul exterior și dezvoltarea economică în România*, Editura IRLI, București, 1997
18. Constantin V. – *Documente de bază ale Comunității și Uniunii Europene*, Ediția a II-a, Editura Polirom, București, 2002
19. Constantinescu N. N. - *Învățămintele ale tranziției economice în România*, Editura Economică, București, 1997
20. Cristache S. E. - *Metode statistice de calcul și analiză a eficienței economice în comerț*, Editura ASE, București, 2003
21. Dăianu D., Vrânceanu R. – *România și Uniunea Europeană*, Editura Polirom, 2002
22. De Melo G., Grether J. – *Commerce international, Theories et applications*, De Boeck Universite Paris, Bruxelles, 2000

23. Denuța I. - *Relații economice internaționale*, Editura Economică, București, 1999
24. Dixit A. K., Norman V. - *Theory of International Trade*, Cambridge University Press: Cambridge, 1980/1986
25. Dobrescu E. - *Macromodels of the Romanian Transition Economy*, Expert Publishing House, Bucharest, 1996
26. Dobrescu E. - *Tranziția în România- Abordări Econometrice*, Editura Economică, București, 2002
27. Dobrotă N. - *Economie politică*, Editura Economică, București, 1997
28. Drăgan G. - *Fundamentele comerțului internațional*, Editura ASE, București, 2005
29. Drăgan G. - *Uniunea Europeană între federalism și interguvernamentalism. Politici comune ale UE*, Editura ASE, 2005
30. Drăgan G., Zaharia R. - *Relații economice internaționale: politici comerciale și tranzacții internaționale*, Editura ASE, București, 2000
31. Duțu M. - *Perspective economice ale țărilor din Europa Centrală și de Est*, Editura Independența Economică, Brăila, 1998
32. Feenstra R. C. - *Advanced International Trade: Theory and Evidence*, Princeton: Princeton University Press, 2004
33. Folcuț, O. - *Comerț internațional – avantaje comparative și competitive*, Editura Universul Juridic, București, 2005
34. Friedman M., Friedman R. - *Liber să alegi*, Editura ALL, București, 1998
35. Frois G.A. - *Economia politică*, Editura Humanitas, București, 1998
36. Giurgiu A. - *Comerțul intraeuropean. O nouă perspectivă asupra comerțului exterior al României*, Editura Economică, București, 2008
37. Gray Peter H. - *A generalized theory of international trade*, New York, Holmes & Meier, 1976
38. Grubel H., Lloyd P. - *Intra-Industry Trade: The Theory and Measurement of International Trade in Differentiated Products*, MacMillan, London, 1975
39. Heckscher E. - *Foreign Trade and Income Distribution*, vol.3, 1950
40. Held D., McGrew A., Goldblatt D., Perraton J. - *Global Transformations: Politics, Economics and Culture*, Stanford University Press, Stanford, California, 1999
41. Helpman E., Krugman P. - *Market Structure and Foreign Trade: Increasing Returns, Imperfect Competition and the International Economy*, Cambridge, MA, MIT Press, 1985
42. Hill Ch. W. L. - *International business: competing in the global marketplace*. McGraw-Hill, Boston, 2005
43. Iancu A. - *România între liberalism și protecționism*, Centrul Român de Economie Comparată și Consensuală, 1999
44. Ilie G. - *Politici comerciale. Abordări teoretice și practice internaționale*, Editura ProUniversitaria, București, 2009
45. Johnson H. G. - *International Trade and Economic Growth*, George Allen and Unwin, London, 1958
46. Korca M., Tușa E. - *Statistica pentru afaceri internaționale*, Editura ASE, București, 2004
47. Krugman P. - *A Model of Innovation, Technology Transfer and World Distribution of Income*, Journal of Political Economy, April 1979, p. 253-266
48. Krugman P. - *Marele adevăr nerostit*, Editura Economică, București, 2004

49. Krugman P. – *Rethinking International Trade*, Mitt Press, Cambridge, London, 1994
50. Krugman P. – *Strategic Trade Policy and the New International Economics*, Cambridge MA MIT Press, 1986
51. Krugman P., Obstfeld M. – *International Economics: Theory and Policy*, Sixth Edition, New York, 2003.
52. Lassudrie–Duchâne B., Mucchielli J. L. – *Fondements de l'échange international (recueil d'articles)*, Economica, Paris, 1991
53. Leontief W. - *Analiza input-output (Proceedings of the American Philosophical Society, 1953)*, Editura Științifică, București, 1970
54. Linder S. B. - *Un Essay on Trade and Transformation*, Wiley & Sons, New York, 1961
55. Lipsey Ri. G., Chrystal Alec K. - *Economia pozitivă*, Editura Economică, București, 1999
56. Manoilescu M. - *Forțele naționale productive și comerțul exterior. Teoria protecționismului și a schimbului internațional*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986
57. Marin D., Mereuță C. – *Economia României 1990 – 2000. Compendiu*, Editura Economică, București, 2001
58. Marin D., Socol C., Marinaș M. - *Modelul european de integrare*, Editura Economică, București, 2005
59. Marin D., Socol C., Niculescu A. - *Economia României. O viziune asupra tranziției postcomuniste*, Editura Economică, București, 2005
60. Miron D. – *Comerț internațional*, Editura ASE, București, 2008.
61. Miron D. - *Economia Uniunii Europene*, Editura Luceafărul, București, 2003
62. Miron D. – *Integrare Economică Europeană*, Editura Economică, București, 1999
63. Miron D. – *Politici comerciale*, Editura Luceafărul, București, 2003
64. Negrescu D. - *Protecționismul netarifar. Evoluții și tendințe în țările dezvoltate*, Editura Economică, București, 1998
65. Niță I. - *Comerțul exterior românesc în perioada de tranziție*, Editura Lumina Lex, București, 2000
66. Pelkmans J. - *Integrare europeană. Metode și analiză economică*, ediția a doua, Institutul European din România, 2003
67. Pop Silaghi M. I. – *România în tranziție. Comerțul exterior și creșterea economică*, Editura Economică, București, 2006
68. Popa I. - *Tranzacții comerciale internaționale*, Editura Economică, București, 1998
69. Popa I. - *Tranzacții de comerț exterior*, Editura Economică, București, 2002
70. Popescu G. – *Modele de comerț internațional*, Editura Corvin, Deva, 2001
71. Porter M. – *Avantajul concurențial*, Editura Teora, București, 2001
72. Porter M. E. - *Competition in Global Industries*, Boston, Mass., Harvard Business School, Press, 1986
73. Porter M. E. – *The Competitive Advantage of Nations*, Macmillan Press LTD, 1990
74. Pralea S. - *Politici și reglementări în comerțul internațional*, Editura Fundației Academice „Gh. Zane”, Iași, 1999
75. Pralea S. - *Politici și tehnici în comerțul internațional*, Editura Universității "Al. I. Cuza" Iași, 1991
76. Pralea S. – *Restructurări în diviziunea mondială a muncii și comerțul internațional*, Universitatea „Al. I Cuza”, Iași, 1988

77. Pușcaci V., Pușcaci F. D. – *Comerț internațional*, Editura Didactică și Pedagogică RA, București, 2004
78. Rainelli M. – *Le commerce international*, Éditions La Découverte, Paris, 1998
79. Rotariu I. (coordonator) – *Managementul tranzacțiilor economice internaționale și strategia competitivității*, Editura Mirton, Timișoara, 2002
80. Rujan O. - *Teorii și modele privind relațiile economice internaționale*, Editura ASE, București, 2001
81. Rujan O., Părgaru I. - *Economie internațională*, Editura Economică, București, 2004
82. Samuelson A. – *Economie internationale contemporaine. Aspects réels et monétaire*, Presses Universitaires de Grenoble, 1991
83. Sută N. - *Comerț internațional și politici comerciale contemporane: vol. 1: Comerț internațional și politici comerciale*, Editura Economică, București, 2003
84. Sută N. - *Comerț internațional și politici comerciale contemporane: vol. 2: Teorii și doctrine privind comerțul internațional*, Editura Economică, București, 2003
85. Sută N. (coordonator), Drăgan G. - *Comerțul exterior și politica comercială a României în perioada de tranziție la economia de piață: strategii de dezvoltare*. Editura Economică, București, 2002
86. Sută N. (coordonator), Drăgan G. - *Istoria comerțului exterior românesc: o prezentare sintetică*, Editura Eficient, București, 1996
87. Sută N. (coordonator), Drăgan G. - *Istoria comerțului exterior și a politicii comerciale românești*, Editura Economică, București, 1998
88. Teulon F. – *Comerțul internațional*, Editura Institutul European, Iași, 1997
89. Țarcă V. - *Comerțul exterior în strategia dezvoltării economie românești*, Editura Junimea, Iași, 2004
90. Vass A. – *Protecționismul european. Implicații pentru România*, Editura Economică, București, 2004
91. Voiculescu D. - *Competiție și competitivitate*, Editura Economică, București, 2001
92. Voiculescu D., Mereuță C. (coordonatori) - *Analiza de competitivitate a economiei românești. Orizont 2000-2005-2010. Soluții strategice alternative*, Editura Academiei Române, București, 1998

II. ARTICOLE ȘI STUDII DE SPECIALITATE

1. Balassa B. – *Exports and Economic Growth*, Journal of Development Economics vol. 5, p.181-189, 1982
2. Balassa B. – *Exports, policy Choices and Economic Growth in Developing Countries After the 1973 Oil Shock*, Journal of Development Economics, 18: 23- 35,1985
3. Balassa B. - *The Purchasing Power Parity Doctrine: A Reappraisal*, Journal of Political Economy 72, 1964
4. Balassa B. – *Trade Liberalization and Revealed Comparative Advantage*, The Manchester School of Economic and Social Sciences, vol.32, no.2, p.99-123, 1965
5. Baldwin R. - *A Domino Theory of Regionalism*, în: Expanding Membership in the European Union R. E. Baldwin, Pertti Haaparanta and Jaako Kiander (eds.), Cambridge, U.K.: Cambridge University Press, 1995
6. Baldwin R. - *Measurable Dynamic Gains from Trade*, Journal of Political Economy No. 100, 1992
7. Baldwin R. - *Nontariff Distortions of International Trade*, The Brookings Institution, Washington D.C., 1970

8. Baldwin R., Joseph F., Portes R. - *The Costs and Benefits of Eastern Enlargement: The Impact of the EU and Central Europe*, Economic Policy: A European Forum No. 24, 1997.
9. Baldwin R., Krueger A. O. - *The Structure and Evolution of Recent U.S. Trade Policy*, 1984
10. Baldwin R., Venables A.J. - *Regional Economic Integration*, în: Handbook of International Economics, vol. III, 1995
11. Bellak C.A., Weiss A. - *A note on Austrian diamond*, Management International Review, Vol. 33, Issue 2, 1993, p. 109-118
12. Berceanu O., Rinderu P. - *Relevanța efectului Balassa-Samuelson pentru România*, The Romanian Economic Journal, p. 107-113
13. Butnaru I. - *E necesară o strategie națională de export*, în: Economistul, v. 14, nr. 1553, p.1-7
14. Cartwright W. R. - *Multiple Linked "Diamonds" and the International Competitiveness of Export - Dependent Industries: The New Zealand Experience*, Management International Review, Vol. 33 (Special issue), 1993, p. 55-70
15. Centrul de Comerț Internațional UNCTAD/OMC - *Sistemul comercial mondial - Ediția a II-a*, 1999
16. Centrul de Comerț Internațional UNCTAD/OMC și Centrul Român de Comerț Exterior - *Secretele exportului*, București 2001
17. Cerchez O. - *Politica vamală a României în perioada de tranziție la economia de piață*, Revista Română de Economie, Nr.2/ august 2000
18. Choi E. K. - *Implications of Many Industries on the Heckscher-Ohlin Model*, Iowa State University, January 2001, p. 1-34
19. Ciupagea C. - *I-O based methodologies to assess trade models (O metodologie de evaluare a modelelor de comerț exterior pe baza tabelelor intrare- iesire)*, București, Caietele INCE/10, 1993
20. Ciupagea C., Manoleli D., Niță V., Papatulică M., Stănculescu M. - *Direcții strategice ale dezvoltării durabile în România*, Institutul European din România, 2006
21. Clark T. - *Review of the Competitive Advantage of the Nations*, Journal of Marketing, October, 1991, p. 119
22. Clarke A., Kulkarni K. G. - *Testing the Application of Heckscher-Ohlin Theorem to Contemporary Trade Between Malaysia and Singapore*, p. 2-22
23. Davis D. R., Weinstein D. E. - *Empirical Tests of the Factor Abundance Theory: What Do They Tell Us?*, Eastern Economic Review, Fall 1996, p. 1-14
24. Davis D. R., Weinstein D. E. - *Market Access, Economic Geography and Comparative Advantage: An Empirical Assessment*, Journal of International Economics, No. 59(1), 2003, p. 1-24
25. Dixon P. B., Menon J. - *Measures of intra-industry trade as indicators of factor market disruption*, Centre of Policy Studies and the Impact Project, General Paper No G-113, April 1995
26. Dunning John H. - *Internationalizing Porter' s Diamond*, Management International Review, 1993, Vol. 2, p. 7-15
27. Ethier W. - *National and International Returns to Scale in the Modern Theory of International Trade*, American Economic Review, 73, 1982, p. 389-405
28. Feenstra R.C. - *Integration of Trade and Disintegration of Production in the Global*

- Economy*, Journal of Economic Perspectives 12, 4, 1998, p. 31-50
29. Feenstra R.C., Hanson G. - *Global Production Sharing and Rising Inequality: A Survey of Trade and Wages*, Choi E.K. and J. Harrigan (eds.) Handbook of International Trade, Blackwell: Malden, MA, 2005, p. 146-185
 30. Finger J.M. - *Trade overlap and intra-industry trade*, Economic Inquiry, Volume 13, Issue 4, December 1975, p. 581-589
 31. Finlay R.L., Kierzowski H. - *International Trade and Human Capital. A General Equilibrium Model*, Journal of Political Economy, 1983
 32. Francois J., Nelson D. - *A Geometry of Specialization*, Economic Journal, July 2002
 33. Francois J., Rojas-Romagosa H. - *Equity, Welfare, and the Setting of Trade Policy in General Equilibrium*, World Bank discussion paper, 2005
 34. Greenaway D. - *The competitive advantage of the nations by Michael E Porter*, Kyklos, 1993, Vol. 46, Issue 1, p. 145-146
 35. Grein A. F., Craig S. F. - *Economic performance over-time: does Porter's diamond model hold at the national level*, International Executive, Vol. 38, Issue 3, May-June, 1996, p. 303-322
 36. Hall S. G., Ciupagea C., Unguru M. - *The evolution of Romania's foreign trade and commercial policies during the economic transition of the last decade*, Paper for ACE-Phare project P96-6221-R, 1998
 37. Havrylyshyn O., Al-Atrash H. - *Opening Up and Geographic Diversification of Trade in Transition Economies*. IMF Working Paper no. 98/22, February 1988
 38. Healey M. J., Dunham P. J. - *Changing competitive advantage in a local economy: the case of Coventry*, Urban Studies, Vol. 31, Issue 8, 1994, p. 1279-1301
 39. Howorth J. - *The International Impact of European Integration. Key Events, Players and Trends*, Foreign and Commonwealth Office, Londra, March 2007
 40. Ingram G. K. - *The competitive advantage of the nations*, by Porter Michael E, Finance and Development, Vol. 50, Issue 2, 1993
 41. Inotai Andras - *Structural transformation of Central and Eastern European Countries and Hungary between 1989 and 1998. A comparative analysis based on exports to the German market*, Research Paper Institute for World Economy Budapest, 1999
 42. Jacobs D., de Jong Mark W. - *Industrial clusters and the competitiveness of Netherlands: empirical results and conceptual issues*, De Economist, Vol. 140, Issue 2, 1992, p. 233-252
 43. Kaminski B., Francis N. J. - *Romania's Integration into European Markets: Implications for Sustainability of the Current Export Boom*, World Bank Policy Research Working Paper 3451, November 2004
 44. Kaminski B., Wang Zhen Khun, Winters A. - *Export Performance in Transition Economies*, Economic Policy 23, October 1996
 45. Krugman P. - *A technology „gap” model of international trade*, K. Jungenfelt and D. Hague (eds), Structural Adjustment in Advanced Economies, 1986
 46. Krugman P. - *Competitiveness: A Dangerous Obsession*, Foreign Affairs, March/April, 1994, p. 28-44
 47. Krugman P. - *Import Protection as Export Promotion: International Competition in the Presence of Oligopoly and Economies of Scale*, Kierzkowski, H. (Ed), Monopolistic Competition in International Trade, Oxford Clarendon Press, 1984, p. 180-193
 48. Krugman P. - *Increasing Returns and Economic Geography*, Journal of Political

- Economy, No. 99, 1991, p. 483-99
49. Krugman P. – *Increasing Returns, Monopolistic Competition, and International Trade*, Journal of International Economics, 9, 1979, p. 469-79
 50. Krugman P. – *Is Bilateralism Bad?*, E. Helpman and A. Razin (eds), International Trade and Trade Policy, Cambridge, Mass. MIT Press, 1991
 51. Krugman P. – *Regionalism versus Multilateralism: Analytical Notes*, J. de Melo and A. Panagariya (eds), New Dimensions in Regional Integration, Cambridge Cambridge University Press, 1993
 52. Krugman P., Venables A. J. - *Globalization and the Inequality of Nations*, The Quarterly Journal of Economics, 110(4), November, 1995
 53. Krugman P. - *Growing World Trade Causes and Consequences*, Brookings Papers on Economic Activity (1), 1995, p. 327-377
 54. Lipsey R. – Review of *Grubel H. G. and Lloyd P. J. (1975) Intra-Industry Trade*, Journal of International Economics, Volume 6, 1976, p. 312-314
 55. Melitz M. - *The Impact of Intra-Industry Reallocations and Aggregate Industrial Productivity*, Econometrica, November 2003, p. 1695-1725
 56. Moraga J. L., Viaene J.-M. - *Trade and Industrial Policy of Transition Economies*, CESifo Working Paper No.446, March 2001
 57. Mucchielli J.-L. Puech F. - *Internationalisation et localisation des firmes multinationales: l'exemple des entreprises françaises en Europe*, Économie et Statistique N° 363-364-365, 2003, p. 129-144
 58. Mucchielli J.-L. – *La compétitivité: définitions, indicateurs et déterminants*, Actualités du commerce extérieur, ACCOMEX, Mars-Avril, 2002, No. 44, p. 9-20
 59. Mundell R. – *International trade and factor mobility*, American Economic Review, June 1957, p. 321-25
 60. Muntean M. C., Nistor C., Nistor R. - *Romanian Foreign Trade Specialization in Relation to EU*, Knowledge Management and Innovation: a Business Competitive Edge Perspective, Vols 1-3, 15th International Business Information Management Association Conference, Cairo, Egypt, November 6-7, 2010, IBIMA Publishing, USA, p. 213-219
 61. Muntean M. C., Nistor R., Nistor C. - *Influence of Research, Development and Innovation on a Technological Specialization of the Production and the Export of a Company*, Knowledge Management and Innovation: a Business Competitive Edge Perspective, 16th International Business Information Management Association Conference, Kuala Lumpur, Malaysia, June 29-30, 2011, IBIMA Publishing, USA, p. 213-219
 62. Muntean M. C., Nistor C, Nistor R. - *The American Mortgage Crisis - Global Economic Crisis Triggering Factor*, The International Conference “Present Issues of Global Economy”, “Ovidius” University of Constanța, Faculty of Economic Science, România, April 16-17, Section I: International Affairs and European Integration, Subsection: International Affairs, Ovidius University Annals, Economic Sciences Series, Volume XI, Issue 1, 2011, Ovidius University Press, p. 1438-1443
 63. Muntean M. C., Nistor R., Nistor C. - *Competitiveness of Developing Regions in Romania*, WSEAS Transactions on Business and Economics, Issue 3, Volume 7, July 2010, Published by WSEAS Press, p. 252-261
 64. Muntean M. C., Nistor R., Nistor C. – *Competitiveness Elements of Romania's South-Eastern Region*, 2nd World Multiconference on Applied Economics, Business and

- Development (AEBD '10), Applied Economics, Business and Development, Recent Advances in Computer Engineering, A Series of Reference Books and Textbooks, Kantaoui, Sousse, Tunisia, May 3-6, 2010, Published by WSEAS Press, p. 159-165
65. Muntean M. C., Nistor C., Nistor R. - *Competitiveness of Romania's South-East Region in the European Context*, The Annals of „Dunărea de Jos” University - Fascicle I. Economics and Applied Informatics, No 2, 2009, ISSN 1584-0409, p. 323
 66. Muntean M. C. - *Analysis of the Hecksher-Ohlin Model*, The Annals of „Dunărea de Jos” University - Fascicle I. Economics and Applied Informatics, 2005, p. 33
 67. Muntean M. C. - *Romania's Foreign Trade Evolution Between 1990-2004*, Simpozionul Științific Internațional „Riscul în economia contemporană REC 2005”, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, 2005, p.135
 68. Muntean M. C. - *Competitivitatea comerțului exterior al României*, Revista Drept, economie și informatică, Galați, nr.2 (8), Editura Europlus Galați, 2005, p. 104
 69. Muntean M. C. - *Evoluția comerțului exterior al României în contextul integrării în Uniunea Europeană*, Sesiunea de comunicări științifice „Realități și perspective ale economiei românești în procesul integrării europene”, Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia, 2005
 70. Myint H. - *The Classical Theory of International Trade and the Underdeveloped Countries*, The Economic Journal, vol. 68, Nr. 270, June, 1958, p. 317-337
 71. Nechita D., Muntean M. C., Sarpe D., Nistor C. - *Tourism Market Competitiveness in Southeastern Europe*, the 3rd WSEAS International Conference on Cultural Heritage and Tourism (CUHT '10), Latest Trends on Cultural Heritage and Tourism, Mathematics and Computers in Science and Engineering, A Series of Reference Books and Textbooks, Corfu Island, Greece, July 22-24, 2010, Published by WSEAS Press, p. 103-108
 72. Neguriță O. - *Evaluarea integrării comerțului exterior al României*, Tribuna economică, v. 16, nr. 33, 2005, p. 65-67
 73. Neven D. - *Trade Liberalisation with Eastern Nations: Some Distribution Issues*, European Economic Review (Papers and Proceedings), Vol. 39, p. 622-632
 74. Nistor C., Muntean M. C., Nistor R. - *The Impact of Globalization on the European Union*, The International Conference “Present Issues of Global Economy”, “Ovidius” University of Constanța, Faculty of Economic Science, România, April 16-17, Section I: International Affairs and European Integration, Subsection: European Integration, Ovidius University Annals, Economic Sciences Series, Volume XI, Issue 1, 2011, Ovidius University Press, p. 1536-1542
 75. Nistor C., Nistor R., Muntean M. C. - *Romania in the Context of Community Trade Policy Mechanisms*, International Conference “Present Issues of Global Economy”, Universitatea “Ovidius” Constanța, Facultatea de Științe Economice, România, 21-22 Mai, Section I : International Affairs and European Integration, Subsection: International Affairs, Ovidius University Annals, Economic Sciences Series, Volume X, Issue 1, 2010, Ovidius University Press, p. 119-125
 76. Nistor C., Muntean M. C., Manea L. D. - *Tourism Specialization and Romania's Economic Development Post-Accession*, ISI Proceeding ISI Thomson 16th International Economic Conference IECS 2009, “Industrial Revolutions, from the Globalization and Post-Globalization Perspective”, 7-8 May, Sibiu, Marketing, Commerce and Tourism and a New Paradigm of Change Session, 2009

77. Nistor R., Nistor C., Muntean M. C. - *The Contribution of the Services Sector to the Economic Development*, Knowledge Management and Innovation: a Business Competitive Edge Perspective, 16th International Business Information Management Association Conference, Kuala Lumpur, Malaysia, June 29-30, 2011, IBIMA Publishing, USA, p. 213-219
78. Nistor R., Nistor C., Muntean M. C. - *The Relationship Between the Current World Crisis and Global Imbalances*, Annals of "Dunarea de Jos" University of Galati, Fascicle I - 2010, Economics and Applied Informatics, Years XVI, No 2, 2010, p. 155-166
79. O'Rourke K. H., Williamson J. G. - *After Columbus: Explaining Europe's Overseas Trade Boom, 1500-1800*, Journal of Economic History, vol. 62 (2 June), 2002, p. 417-456
80. O'Shaughnessy N. - *The idea of competitive advantage and the ideas of Michael Porter*, Strategic Change, Vol. 6, Issue 2, March, 1997, p.73-83
81. Pelinescu E. - *Competitivitatea economică și cursul de schimb în România*, Institutul de Prognoză Economică, p.1-12
82. Pomfret R. - *Reintegration of Formerly Centrally Planned Economies into the Global Trading System*, University of Adelaide, CIES Discussion Paper 0106, February 2001
83. Porter M., Takeuchi H. - *Fixing what really ails Japan*, Foreign Affairs, 78, 3, May-June, 1999, p. 66-81
84. Posner M. - *International trade and technical change*, Oxford Economic Papers, 1961, p. 323-41
85. Rugman A. M. - *The diamond in the rough*, Business Quarterly, Vol. 55, Issue 3, 1991, p. 71-74
86. Rugman A. M., D'Cruz Joseph R. - *The double diamond model of international competitiveness: the Canadian Experience*, Management International Review, Vol. 2, 1993, p. 17-29
87. Rugman A. M., Verbeke Alan - *Foreign subsidiaries and multinational strategic management: an extension and correction of Porter's single diamond framework*, Management International Review, 2, 1993, p. 71-84
88. Rugman A. M. - *Porter takes the wrong turn*, Business Quarterly, Vol. 56, Issue 3, 1992, p. 59-64
89. Rybczynski T. - *Factor Endowment and Relative Commodity Prices*, *Economica*, vol. 22, 1955, p. 336-341
90. Sandretto R. - *Le commerce international*, Cursus, Armand Colin, Paris, 1995, p.104-105
91. Staiger R. W. - *A specification test of the Heckscher-Ohlin theory*, Journal of International Economics, Vol. 25, Issues 1-2, August 1988, p. 129-141
92. Stern R., Maskus K. - *Determinants of the structure of U.S. foreign trade, 1958-76*, Journal of International Economics 11, North-Holland Publishing Company, 1981, p. 207-224
93. Suzuki Y. - *The competitive advantage of Japanese industries: development, dimensions and directions*, Journal Far Eastern Business, Vol. 1, Issue 1, 1994, p. 37-51
94. Syropoulos C. - *On Tariff Preferences and Delegation Decisions in Customs Unions: A Heckscher-Ohlin Approach*, Economic Journal, vol. 112, July 2002, p. 625-648
95. Vaas A., Zaman Ghe., Lianu C. - *Competitivitatea comerțului exterior al României în perspectiva comparativă*, Ziarul financiar, v. 14, nr. 1744, noiembrie 2004, p. I-IV

96. Van den Bosch Frans, Van Pooijen A. – *The competitive advantage of the nations: the impact of national culture – a missing element in Porter's analysis*, European Management Journal, Vol. 10, Issue 2, 1992, p. 173-177
97. Vass A. - *Cercetarea, dezvoltarea și inovarea: realități românești față în față cu perspectivele europene*, Revista 22, 19 ianuarie 2007, p. 1-4
98. Vass A. - *Performanțe comerciale românești - comparații internaționale*, Tribuna economică, v. 15, nr. 36, 2004, p. 70-73
99. Vernon R. - *International Investment and International Trade in the Product Life Cycle*, Quaterly Journal of Economics, May 1966, p. 190-207
100. Voinea L.– *Escaping Periphery through Trade: A Tale about Romania's Convergence to the EU*, IES Proceedings, noiembrie 2002
101. Walter I., Gray P. H. – *Protectionism and international banking: sectorial efficient structure and national policy*, Journal of Banking and Finance, volume 7, issue 4, December 1983, p. 597-609
102. Warr P. G. – *Comparative and competitive advantage*, Asia-Pacific Economic Literature, 1994, 8, p. 1-14.
103. Woolcock S. - *European Trade Policy*, in Policy- Making in the European Union, Wallace, H., Wallace, W., 4th edition, Oxford University Press, 2000, p. 373-400
104. Yetton P., Craig J., Davis J., Hilmer F. – *Are diamonds a country's best friend? A critique of Porter's theory of national competition applied to Canada, New Zealand and Australia*, Australian Journal of Management, Vol. 17, Issue 1, 1992, p. 89-119
105. Ylla-Antila P. – *Industrial clusters – a key to new industrialization*, Kansallis Economic Review, Vol. 1, 1994, p. 4-11
106. Zaman G. – *Ajustări structurale ale comerțului internațional al României*, Colecția de Studii Cerope, lucrare nr. 16, octombrie, 1999
107. Zaman Ghe. – *Ajustări structurale ale comerțului internațional al României*, Colecția de Studii Cerope, lucrare nr.16, octombrie, 1999

III. ALTE SURSE: BAZE DE DATE ȘI SITE-URI INTERNET

- *** - *Agricultural Policies in OECD Countries. Monitoring and Evaluation*, OECD, April 2001
- *** - *Annual Report WTO*
- *** - *Anuarul de Comerț Exterior al României: 1994, 1995, 1998, 2000, 2004-2006*
- *** - *Anuarul Statistic al României*, Comisia Națională pentru Statistică, 1993-2010
- *** - *Aspecte calitative și structurale privind comerțul exterior românesc*, Comisia Națională de Prognoză, iunie 2009
- *** - *Buletin statistic lunar*, Comisia Națională pentru Statistică, 1999, 2007-2011
- *** - *Buletinul statistic de comerț internațional 2007-2011*
- *** - *Cerințe specifice ale gestionării instrumentelor structurale și implicațiile pentru România - studii de impact II*, nr. 6, Institutul European din România, 2005
- *** - *Comerțul exterior al României în luna ianuarie 2004*, în: *Economistul*, v. 14, nr. 1568, martie 2004, p. 3
- *** - *Contextul european și global de dezvoltare a României pre și post aderare*, Institutul de Economie Mondială, Academia Română, Institutul Național de Cercetări Economice, București, 2006
- *** - *Designing New Trade Policies in the Transition Economies*, OECD, 1997
- *** - *Development and Globalization Report: Facts and Figures*, UNCTAD, 2004, 2006

- *** - *Economia mondială în cifre*. Comisia Națională pentru Statistică, 2009
 - *** - *Economic Survey*. OECD 2005
 - *** - *Evaluarea costurilor și beneficiilor aderării României la UE - studii de impact II, nr. 11*. Institutul European din România, 2005
 - *** - *External and intra-EU trade - Statistical Yearbook 2006, Data 1958-2005*
 - *** - *External and intra-European Union trade - Monthly Statistical books*. EUROSTAT - seriile lunare ale anilor 1995-2007
 - *** - *Globalization, Growth, and Poverty. Building An Inclusive World Economy*. World Bank and Oxford University Press, 2002
 - *** - *Handbook of Statistics UNCTAD*
 - *** - *IMD World Competitiveness Report*, 2011
 - *** - *Innovation as a Factor in Business Success, Statistics in focus*, EUROSTAT, 2008
 - *** - *International Trade Statistics 2006*, WTO, December 2006, Geneva, Switzerland
 - *** - *Multilateralism and Regionalism - The new Interface*, UNCTAD, Mina Mashayekhi și Taisuke Ito, New York și Geneva, 2005
 - *** - *Politica privind comerțul și dezvoltarea*, Institutul European din România, 2005
 - *** - *Politicile UE în domeniile industriei, concurenței și competitivității*, Delegația Comisiei Europene în România, august, 1996
 - *** - *Raport Anual al Băncii Naționale a României, 1993-2010*
 - *** - *Review of Agricultural Policies - Romania*, OECD Centre for Co-operation with Non-Members, 2000
 - *** - *România în cifre*, Comisia Națională pentru Statistică, 2008-2011
 - *** - *România și noile țări membre sub impactul integrării europene și al globalizării*, Institutul de Economie Mondială, Academia Română, Institutul Național de Cercetări Economice, București, 2005
 - *** - *Roundtable on "10 Years of Trade Liberalisation in Transition Economies"*, OECD, Paris, 11 July 2000
 - *** - *Strategia economică pe termen mediu a României*, Guvernul României, 2000
 - *** - *Strategia Națională de Export 2005-2009*
 - *** - *Strategia Națională Post-Aderare 2007-2013*
 - *** - *The Integration of Selected Economies in Transition into the International Trading System*, UNCTAD/ITCD/TSB3, 15 aprilie 1998
 - *** - *The Uruguay Round Agreement on Agriculture. The Policy Concerns of Emerging and Transition Economies*. OECD, April 2001
 - *** - *Trade Policies and Measures in Transition Economies*, OECD, December 1996
 - *** - *Tratatul de instituire a unei Constituții pentru Europa* – Institutul European din România, 2005
 - *** - *World Development Indicators*, Banca Mondială, 2004, 2005, 2006
 - *** - *World Development Report UNCTAD*
 - *** - *World Investment Report*, UNCTAD, 2001, 2005
 - *** - *World Trade Report* WTO
- http://ec.europa.eu/trade/index_en.htm
<http://ec.europa.eu/int/>
<http://unstats.un.org/>
<http://web.worldbank.org/>
<http://www.oecd.org/>

266.588

5,00